

04 854

163

1996 MAY 18

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

1996. 36. ÉVFOLYAM

2

A szerkesztő bizottság elnöke:

Dr. Szendrei János

Helyettese: Dr. Varga István

A szerkesztő bizottság tagjai:

Dr. Frick Mária (Baja), Dr. Fülöp László (Kaposvár),

Dr. Lakotár Katalin (Szombathely), Dr. Miklovicz Árpád (Nyíregyháza),

Muhovitsné Újvári Klára (Győr), Dr. Nagy Andor (Eger), Nanszák Dr. Cserfalvi Iлона (Debrecen),

Dr. Puskás Albert (Szeged), Dr. Wirth Lajos (Jászberény), Dr. Zukovits Imre (Pécs).

Főszerkesztő:

Dr. Dobcsányi Ferenc

Helyettese: Rozgonyiné Dr. Molnár Emma

Szerkesztő:

Dr. Békési Imréné

A lap a Művelődési és Köznevelési Minisztérium támogatásával jelent meg.

TARTALOM

Dr. Szeléndi Gábor: Megszületett a nemzeti alaptanterv	51
Nanszák Dr. Cserfalvi Iлона: Az egészségvédelemre nevelés az iskolában	52
Sárány Lukácsy Sarolta: Mit tudnak a tizenévesek Magyarországról?	54
Bór Józsefné: Rejtett tartalékaink – emberi erőforrások	59

MŰHELY

Ungvári Jánosné dr.: A környezeti nevelés gyakorlati, módszertani kérdései	63
Hegedűs Katalin: Angol nyelvtan harmadik osztályosoknak, befejező rész	67
Ittészné Nagy Beáta – Borsos Mariann: A zeneterápia hatása a sérült gyermekek személyiségére	73
Margitainé Horváth Ágnes: Kazinczy - nap iskolánkban	75

ÖRÖKSÉG

Dr. Bereczki Sándor: Emlékezés Nagy Sándorra születésének 80. évfordulóján	79
--	----

SZEMLE

Dr. Nagy Andor: Magyar Médiapedagógiai Kutatóintézet	83
Patajné Hegedűs Éva: Miért ajánlom az Egészségtan című munkafüzetet?:	86
Dr. Domonkos János: A nemzeti hagyományt őrző kámiák	88
Dr. Oláh János: II. János Pál: Átlépni a remény küszöbén	89
Tudományos ülés a szegedi főiskolán	90

Megszületett a nemzeti alaptanterv

Többéves vita után két jelentős lépés történt a hazai oktatásügyben: végre megszületett a nemzeti alaptanterv (NAT), módosították az 1993-as közoktatási törvényt. Ez a törvény megerősíti a 8 osztályos általános iskolai és a 4 osztályos középiskolai rendszert, amely jelenleg is uralkodó a magyar oktatásügyben. De lehetőséget ad a különböző más iskolatípusok létrehozására, fenntartására, így a 8 vagy 6 osztályos gimnáziumokra és így tovább. Most már a „törvény” NAT is rögzíti, hogy a magyarországi közoktatás 12 (13) iskolai évfolyamán belül a tankötelezettség tíz évfolyamára állapítja meg az anyagot, a közös követelményeket, a minden iskolatípus számára kötelezőt.

Mivel az évek alatt a NAT változataival kapcsolatban szóban és írásban felvettem néhány problémát, engedjek meg nekem most ugyanezt.

A TOVÁBBTANULÁS

A NAT 1. fejezete kimondja, hogy az egységes követelmények úgy vannak megállapítva, hogy azok teljesítéséhez a törvényes órakeret 70–50 százaléka elegendő legyen, ezzel lehetővé válik kiegészítő tartalmak és követelmények meghatározása. Ezt úgy kell érteni, hogy lesz iskola, hol a tanítási anyagnak csak a felét teszik ki a NAT-ban szereplők, a másik felét a helyben dolgozó pedagógusok határozzák meg. Lesz iskola, ahol csak 30%-nyi kiegészítő anyaggal dolgoznak. De előfordulhat olyan is, ahol a teljes törvényes órakeret rámege a kötelezők feldolgozására. Kétségtelen, hogy így a pedagógusok alkotómunkája szinte határtalan lehet, s értékesnek tűnik az a sokszínűség is, mely így alakul ki majd az iskolákban. Egyetlen, nem is aprócska kérdés: Mi lesz így a gyermekekkel, akik jelentősen eltérő tananyaggal, követelményekkel működő iskolákba kerülnek? Hogyan alakul sokuk esetében – most ne utaljunk rá, elsősorban kikre kell itt gondolnunk – a továbbtanulás, az ehhez a joghoz szükséges esélyegyenlőség már a középiskolába, de különösen az egyetemre jutás esetében? A hivatalos válasz a NAT-ban, hogy ezt „megoldja az alapműveltségi záróvizsga”, amelyet 16 éves korban, a 10 évfolyam elvégzése után tesznek. Mert erre a vizsgára készíti fel az iskola a tanulót, a kétéves fejlesztési ciklusok végén teljesítendő részletes követelmények „bevasalásával”.

A TANTERVKÉSZÍTÉS

A NAT-ban több helyen leírtak alapján a másik jelentős változás: az iskola önálló a tantervkészítésben. Idézzük: „A NAT nemcsak megengedi a különböző tantervi változatok, tankönyvek és más taneszközök készítését, illetve az iskolai pedagógiai programok és a helyi tantervek készítését, hanem ezeket a tartalmi szabályozás elengedhetetlen részeként kezeli.” Vagyis ott helyben döntenek el majd a programot, a tantervet, s határozzák meg, hogy milyen tantárgyakat tanítanak, heti hány órában, melyik tantárgyat melyik osztályban – akár hagyományos, akár új tantárgyi együttesben. Döntenek módszerekről, haladási sebességről, no meg a kiegészítő tananyagokról, szóval sok-sok mindenről.

Óriási előrelépés ez valóban a régi, a hagyományos pedagógiai gondolkodásmód megszüntetése, az alkotómunkára az eddigieknél sokkal tágabb lehetőségek megvalósítása terén. Két kérdésünk változatlanul van. Az egyik: Felkészültek-e erre az irdatlanul nehéz és szép alkotómunkára a pedagógusok, és milyen mértékben? A végleges NAT a következő megoldást javasolja ebben

a vonatkozásban: A helyi tantervet az iskolák pedagógusai a NAT-on alapuló kész tantervek, tantárgy programok átvétele, adaptálása útján vagy önállóan állítják össze.

Sokszínű lehet tehát e téren is az iskola világa, gondoljunk csak egy fővárosi, nagyvárosi vagy kis községben dolgozó tantestületre, ezek produktumaira!

Másik kérdésünk a nehezebb, és a gyermekek érdekében fogalmazódott. Ebből az ezerszínű iskolai világból hogyan alakul majd a továbbtanulás sorsa, útja a középiskolákba, de még inkább az egyetemekre, főiskolákra. Hiszen nemcsak a tanított tananyag mennyisége, de a feldolgozás, értékelés, fejlesztés módszerei, az ezeket alkalmazó pedagógusszemélyiségek hatásai mind-mind jelentősek. A sokat emlegetett átjárhatóság, átlépés egyik iskolából a másikba, de különösen más iskolatípusba, hogyan lesz ezek után? S itt nem a jogi lehetőségekre gondolunk, hanem a valóságos felkészítésre, a tanulók esélyegyenlőségére.

A legtöbb vitatott probléma volt: a NAT rendszere és a jelen magyar iskolaszervezet viszonya. A NAT készítői mindig hangsúlyozták, hogy a NAT a tartalmat szabályozza, hogy mit kell tanítani, melyek azok a minden iskolatípusban támasztandó követelmények, s milyen vizsga zárja a kötelező iskoláztatást 16 éves korban. Most már a módosított közoktatási törvény is rögzíti, és a NAT is hangsúlyozza a 8 osztályos általános iskola és a 4 osztályos középiskola meglétét, további fennmaradását. S azt, hogy a kétévenként megállapított követelményrendszerével alkalmazkodik a jelen iskolarendszeréhez.

Mások az ún. alapműveltségi vizsga és az érettségi vizsga viszonyát, e probléma megoldatlanságát emelik ki.

MÉG KÉT KÉRDÉS

Az egyik: Mi lesz azokkal a tanulókkal, akik a 8 általános elvégzése után nem kerülnek be egyetlen középiskolába vagy szakmunkásképzőbe sem? Ők hol és hogyan tesznek eleget a 16 éves korukig tartó tankötelezettségüknek? Hol, hogyan teszik le az ún. alapműveltségi vizsgát?

A másik kérdés: Mi lesz egyes 8 osztályos általános iskolákkal? Ha tőlük a 4. osztály elvégzése után elviszik a diákok egy részét a 8 osztályos gimnáziumok, vagy a 6. osztály elvégzése után a 6 osztályos középiskolák (gimnázium, szakközépiskola)? Hányan és kik maradnak így az általános iskolákban? Úgy véljük, ez nem szóbeli kérdés csupán.

Mindezeket a kérdéseket, problémákat nem a kívülről nézőpontját vallva tettük fel, fogalmaztuk meg – és nem is első ízben. Hanem az „érted haragszom, nem ellened” elv szellemében, a többet akarás, a jobbítás szándékával. Persze könnyebb lenne csak örvendezni, hogy végre van egy jobbitott közoktatási törvényünk, hogy végre megszületett a NAT, fel hát munkára, barátaim, most már végezzük nyugodtan a dolgunkat, használjuk ki a 3 éves felkészülési időt, amit kaptunk a NAT-ban megfogalmazott korszakos jelentőségű célok és feladatok kimunkálására.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Az egészségvédelemre nevelés az iskolában

Az egészségvédelemre nevelésnek a megelőzésre törekvő fontossága mellett mindenekelőtt két érvet lehet felhozunk. Egyrészt: Járvány- és kórtani vizsgálatok az utóbbi évtizedekben megmutatták, hogy az ún. civilizációs betegségek keletkezéséért (pl.: szív- és érrendszeri megb-

tegedések, rák stb.) az egyének kialakult életmódbeli szokásai nagy mértékben felelősek. Ide tartoznak többek között a dohányzás, az alkoholizmus, a szegényes mozgás, a hiányos táplálkozás. Másrészt: pszichológiai és pedagógiai kutatások arra mutatnak rá, hogy ezek a viselkedési, életmódbeli szokások különösen gyerek- és fiatalkorban alakulnak ki és erősödnek meg.

Ennélfogva az elmúlt évtizedekben többen is törekedtek arra, hogy a fiatalokban elsősorban neveléssel alakítsák ki az egészségre is figyelő életmódot. Többnyire a beavatkozásnak két módja terjedt el.

Az érzelmekre ható próbálkozás, mely verbálisan vagy filmekben ijesztő jeleneteket mutat be a hibás életmód eredményéről, következményeiről, erőteljesen a megfélemlítés szándékával.

A kognitív (a megismerésre vonatkozó) módszer megpróbálta az egészségnek és betegségnek az életmóddal kapcsolatos összefüggéseit elmagyarázni, s így egy pozitív beállítódást létrehozni a fiatalokban.

Mindkét módszer – különböző vizsgálatok alapján – csalódást okozó eredményeket hozott. Legtöbbször az eredmények csak rövidtávúak voltak, és elsősorban egészségügyi ismereteiket bővítették, de a fiatalok viselkedési formáikra, szokásaikra nem hatottak. Joggal merült fel a kérdés: Mi lehet az oka, hogy sem a félelemre apelláló módszer, sem pedig a tudományos magyarázatok nem érték el a kívánt hatást?

A gyerekek és az ifjak számára az egészség fontos dolog, de magától értetődő állapotnak tekintik. Az állandó testi és szellemi fejlődés időszakában a személyes tartalékok kimeríthetetlennek tűnnek, és a saját egészség természetes, azaz létét fiatalos optimizmussal ítélik meg. Ebben az életkorban a veszélyeztetett életforma következményeként fellépő károsodások még nem mutatkoznak láthatóan, érzékelhetően még nem élik át ennek veszélyét, ezért hiányzik a motiváció arra, hogy megkezdjék az egészséget védő életmódot.

Az egészségvédelem nemcsak fölöslegesnek tűnik szemünkben, hanem negatívan is értékelik, mert ezzel kapcsolatban egy aszketikus és unalmas életstílus asszociálódik, amely a kibontakozást korlátozza, s a személyes szabadságot szüntűgy.

A fiatalok erősen a jelenre orientálódnak. Az aktuális igények kielégítése fontosabb számukra, mint valamiféle egészségügyi következmény a jövőben. Az egyén viselkedését legkevésbé sem egészségügyi fontolgatások határozzák meg, hanem főleg szociális, pszichoszociális tényezők. A dohányzás, az alkoholizmus, a drogfogyasztás fontos szerepet tölthetnek be a fiatalok életében: gyakran különösen alkalmas eszköznek látják a vágyott cél elérésére, mint pl. a baráti kör elismerése, az önértékelés megnövelése, a stressz leküzdése, a kellemes érzések átélése, tiltakozás a társadalmi normák ellen, egy bizonyos szubkultúrához való tartozás hirdetése.

Ezzel szemben az egészségvédő törekvések többnyire diszfunkcionálisnak tűnnek és kontraproduktívnak, annál inkább, ha a fiatalok azt tapasztalják, hogy sok felnőtt naponta kiteszi magát ezeknek a rizikófaktoroknak.

A fiatalok mindennapi életének nagy része az iskolában zajlik. Sok éven át befolyásolja a diákok kognitív, szociális és érzelmi fejlődését.

Egy sereg tanulmány azt mutatja be, hogy a teljesítmények a tanuló személyisége, a szociális beilleszkedés és a rizikós viselkedési módok az egészség tekintetében bonyolult összefüggésrendszerben állnak egymással. Például a jó eredmények az önbizalmat erősítik, és fordítva: az önbizalom elősegíti a tanulmányi eredményességet; jó tanulók általában szociálisan is jobb helyzetben vannak, mint a rosszak. És végül vannak olyan diákok, aki rossz eredményeiket, önértékelésük hiányát, a szociális visszautasítást azzal kompenzálják, hogy veszélyeztetett életmódot folytatnak. Azt hiszik, ezzel javíthatják helyzetüket. Az ilyen rizikótendenciák megerősödnek akkor, ha a konfliktusok, a teljesítményelvárások a szülői házat is érintik. A legveszélyeztetettebb diákok ellenállása a legnagyobb az iskolával szemben. Az iskolát negatívan értékelik, elutasítják, ennek következtében ez a csoport a nevelői intézkedésekre és az egészségnevelésre is nehezen reagál.

Hogy hogyan alakulnak ki ilyen különböző, individuális helyzetek, természetesen függ az iskolai környezettől, az ott tapasztaltaktól, amelyet mindenki naponta átél. A személyiségfejlődésnek ebben a jelentős szakaszában a tanároknak és a diákoknak együttesen fontos szerepük van.

Az egészségvédelemre nevelésnek tekintetbe kell vennie az előbb megnevezett determináló tényezők összességét, ha sikeres, eredményes akar lenni. A felvilágosítás és az elijesztés módszere sem a szociális életkörülményekre, sem a magatartásforma pszichoszociális funkciójára nem gondol.

Ezért újabb módszerek kidolgozására került sor. Tények mutatják, hogy az olyan veszélyes szokások kialakulását, mint a dohányzás vagy az italozás, elsősorban az egykorú csoportok viselkedése határozza meg.

Evans és munkatársai olyan módszereket dolgoztak ki, amelyek a fiatalokat arra teszik képessé, hogy ellenálljanak a csoportnyomásnak (szociális immunizáció), illetve, hogy kíséreljék meg rábeszélni a többieket ellenérvekkel. Speciális szociális készségeket gyakorolnak be, ellenérveket dolgoznak ki. A fiatalokat az előkészítésbe aktívan bevonják, maga az ismeretközlés pedig lépcsőzetes és érdekesen megformált. A fiatalok jelenre koncentráltságát azáltal ellensúlyozzák, hogy közvetlen negatív következményeket sorakoztatnak fel, mint pl. dohányzásnál a kellemetlen szájszag, a rossz közérzet, állapot, az anyagi kiadások. Egyidejűleg megpróbálják a nem dohányzó pozitív képét megrajzolni: öntudatosnak, saját felelősségvállalónak.

Másrészt vannak olyan módszerek, amelyek nemcsak egészségügyi tekintetben használhatók fel, mivel olyan készségek fejlesztését célozzák meg, amelyek már túlmutatnak az egészségügy területén. (Az egészségkárosító viselkedés többnyire csak egy utalás arra, hogy a fiatal nem rendelkezik optimális stratégiákkal problémáinak leküzdésére. Ezek a módszerek már általánosabbak, a mindennapok gondjainak megoldását segítik elő, pragmatikusak, és hangsúlyozottan a viselkedésre irányulnak. Csoportos beszélgetéseken és szerepjátékokban súlyos helyzeteket elemeznek, konstruktív problémamegoldó stratégiákat dolgoznak ki, ezeket begyakorolják, és ezzel megerősítik magukat. Az általános személyiségfejlesztés keretében speciális célok jelennek meg, így például a stressz leküzdése, a folyamatos kommunikáció, a konfliktusok feloldása, az önálló döntéshozás, a felelősség átvállalása, ellenállás a csoportnyomással szemben, egy pozitív önértékelés kifejlesztése.

Ezek megoldására sok lehetőséget kínál az iskolai nevelés, csak élnünk kell vele.

SÁRÁNÉ LUKÁTSY SAROLTA

Árpád Nevelőotthon

Szeged

Mit tudnak a tizenévesek Magyarországról?

„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország...”

(Radnóti Miklós)

Május végén, június elején, mikor madarak dalolnak a fákon, melegen süt a nap, mikor a gyerekek vágyakozva figyelik a természet hangjait, álmódzva egy-egy üdítő rohángálásról, játékról, a nevelők sem igen képesek már a tudományok felé terelni figyelmüket. Ilyenkor megindul az újkori népvándorlás az ország legkülönbözőbb vidékeire, olykor csak a környék nevezetességeinek vagy a helyi művelődési ház (netán könyvtár?) programjainak megtekintésére.

A sok apró részismeret azonban elszáll, elfelejtődik, mert nincs mihez kötnie. A gyerek – jobb esetben – unottan hallgatja a magyarázatot, s legyen bármelyik tájegységen, leginkább az érdekli, hol

lehet fagyaltot vagy hamburgert kapni. Pedig az egész tanév – szinte minden tantárgy – bizonyos fókig előkészítése lehetne egy-egy emlékezetes orszájáró túrának. Magyarórán felhívhatnánk a figyelmet arra, melyik neves író, költő született azon a vidéken, a történelemórán felidézhetnénk a tájhoz fűződő jeles eseményt (csatát, békekötést, török hódítást stb.), a rajz- (művészeti) órák néhány ottani szép épület stílusjegyeit elemezhetnék. A matematikaórán kiszámolhatnánk, hány km-re van egyik település a másiktól, hány órát vesz igénybe egy gyalogtúra stb., nem is beszélve a földrajzórák számtalan lehetőségéről, a térképolvasástól kezdve a domborzatot alkotó kőzetek felismeréséig. Így sokkal jobban éreznék a gyerekek, hogy életközeli ismereteket közvetítenek az egyes tantárgyak, nemcsak elvont tudományt.

Mindezt játékosá lehet tenni a könyvtári faliújságon hónapról hónapra megjelenő feladattal, mely megadott könyvek használatát, adatgyűjtést, a tájegységhez tartozó épület- és természetfotók elemzését is magában foglalná. Az ilyen feladatok kellő fogódzót, tematikusan is megfogható támpontot jelentenének az év végén (esetleg a tanulmányút után) rendezendő szellemi vetélkedőhöz. Egy ilyen vetélkedő előkészítéséről, lebonyolításáról és feladatsorairól szeretnék számot adni a következőkben.

Intézményünkben állami gondozott gyerekek élnek, akiknek többnyire a tanulás is nehézséget okoz. Nagyon nehéz rávenni őket arra, hogy a kötelező olvasmányokon kívül más könyvet is a kezükbe vegyenek, sokszor még ezeket sem olvassák el. Éppen ezért különböző trükköket szoktam alkalmazni, hogy mégis forgassák a könyveket, legalább a felkészüléshez fontosakat. Erre szolgál az „E havi rejtvényünk” feladatsora, melyet – apró ajándékok reményében – még a gyengébb képességűek is hajlandók megfejtetni.

PÉLDÁK HAVI REJTVÉNYEINKBŐL

„Summáját írom én Eger várának

Az Eger vára rossz kőfal vala”

(Tinódi L. Sebestyén)

Eger várát bizonyára ismeritek Gárdonyi Géza halhatatlan regényéből, sőt van, aki már a falait is megmászta. Legalább ilyen híresek a századok folyamán épült szép templomaink az ország különböző városaiban.

Feladat: 1. Mikor volt Eger leghíresebb ostroma – Dobó István parancsnoksága alatt –, és kb. hányan voltak a támadó törökök?

Segít a Regélő magyar várak c. könyv (Egerrel foglalkozó fejezete)!

2. Nézd át a *Magyarország* c. útikönyv képeit, gyűjts legalább öt templomot (jelöld meg, melyik városból), és húzd alá azt, amelyik legjobban tetszik neked!

Válaszodat névvel ellátva add le a könyvtárban 1995. február 28-ig!

*

„Mit ér csak ekképp szólni: itt a bánya!
Kéz is kell még, mely a földet kihányja,
Amíg föltűnik az arany ere...”

(Petőfi S.)

A szép magyar városok, a hangulatos erdei és természetvédelmi vidékek felűdtük szívünket, lelkünket, de a föld alatti Magyarország legalább olyan gazdag, ha nem vesszük is észre. Energiakészletünk nagy részét a bányákból, olajkutakból, hőforrásokból nyerjük, amelyek a Pannon-tenger itt maradt kincsei.

Feladat: 1. Hol termelnek ki Magyarországon kőolajat és az alumínium alapanyagát, a bauxitot?

2. Nevez meg legalább tíz települést, ahol hőforrást találtak, s húzz alá legalább 3 olyat, ahol gyógyfürdő is működik!

Segít Tüskés T.: Magyarország (Képes földrajz) c. könyve (a 103. és a 120. oldalon kezdődő fejezetek térképei).

Válaszodat névvel ellátva add le a könyvtárban 1995. április 30-ig!

Erre a „Ki mit tud ...”-ra is több hónappal előbb kezdtük a felkészülést. A feladatokat havonta más-más témakörhöz igazítottam (templomok, műemlékek; népszokások, népviseletek; természeti kincsek; híres emberek), a feladatokhoz megadtam a megfelelő könyvet (kézikönyvet), nekik éppen csak ki kellett keresni a megfelelő szövegrészt. Néha még így is gondot okozott a válaszadás: egyesek egy-két oldalnyi szöveg elolvasásától is megriadtak, vagy nem tudták szabatosan megfogalmazni a kérdésre adandó választ. Természetesen ilyenkor rávezettem őket a helyes megoldásra, vagy együtt értelmeztük a

szöveget. A havonta megadott feladatokat más formában beledolgoztam a forgatókönyvbe, tehát aki az előzetes kérdésekre válaszolt, jobb eséllyel indulhatott a vetélkedőre, pl.:

- Szent-Györgyi Albert volt az első magyar Nobel-díjas. Keresd ki, mikor és miért kapta ezt a nemzetközi elismerést! (előzetes rejtvény)
- Ki volt az első magyar Nobel-díjas tudós? (vetélkedő)

A verseny előtt három héttel minden jelentkező csapat (egy-egy tanulócsoportból 3-4 fő) kapott egy-egy városismertető könyvet a „Panoráma: Magyar városok” sorozatból, egyértelmű, hogy mindenki másfajta (Budapest és Szeged kivételével). Ezekből készültek föl egy-egy város idegenforgalmi érdekességeinek bemutatására – szigorúan titkosítva –, mert a többi csapatnak a vetélkedőn kellett kitalálni, melyik városról beszélnek. Igyekeztem hasonló nehézségi fokú köteteket kiválasztani, ezért nem került be Szeged (a saját lakóhelyük túl könnyű lett volna) és Budapest (ez meg túl nagy falat, és Budapest egyébként is megér egy külön vetélkedőt).

A verseny feladatait az általános iskolai tananyagra építettem, nem szigorúan a földrajzi anyagot, inkább a szélesebb körű magyarságismeretet véve alapul. Éppen ezért egyaránt szerepeltek a kérdések között aktuális politikai (pl. Kicsoda Magyarország köztársasági elnöke?), történelmi (pl. Sorolj fel 3 végvárat!), irodalmi (pl. Petőfi első verse melyik folyóiratban jelent meg, és mi a címe?), néprajzi (pl. népművészeti tárgyak felismerése), sőt etimológiai témák is.

A feladatokat úgy állítottam össze, hogy váltakozzanak a könnyebb és nehezebb, vidámabb és komolyabb erőpróbák. A *szellemi totó* mindig hálás indító mozzanat: nem túl nehéz a helyeset kiválasztani a megadott válaszok közül, rögtön megosztja a mezőnyt, ugyanakkor a versenyzők belelendülnek a témába. A *műemlékek, műtárgyak felismerése* már némi utánanézést, előzetes ismeretet igényel. Legjobb, ha a megfelelő könyvből vetítjük ki a – színes – műtárgyat (természetesen a megnevezése nélkül), de ha ez nem oldható meg, akkor fénymásolva adjuk a versenyzők kezébe, a zsűri asztalán pedig helyezzük el a színes másolatokat.

SZELLEMI TOTÓ Ki mit tud Magyarországról?

1. Mekkora Magyarország területe?		
1. 90 000 km ²	2. 93 000 km ²	x. 103 000 km ²
2. Kicsoda Magyarország köztársasági elnöke?		
1. Horn Gyula	2. Torgyán József	x. Göncz Árpád
3. Hány megye van Magyarországon?		
1. 18	2. 19	x. 20
4. Melyik hegységben van Magyarország legmagasabb pontja?		
1. a Mecsekben	2. a Mátrában	x. a Bakonyban
5. Hány lakosa van Magyarországnak?		
1. 10,5 millió	2. 10 millió	x. 9,5 millió
6. Hány környező országban él nagyobb lélekszámú magyar lakosság?		
1. öt	2. hat	x. négy
7. Melyik várost hívták Aquincumnak a római korban?		
1. Debrecen	2. Veszprém	x. Buda
8. Ki volt az első magyar Nobel-díjas tudós?		
1. Gábor Dénes	2. Szent-Györgyi Albert	x. Bartók Béla
9. Mikor jöttek be a magyarok a Kárpát-medencébe?		
1. 896 környékén	2. 955 környékén	x. 1038-ban
10. Mit bányásznak Zala megyében és Algyőn?		
1. barnaszén	2. uránércet	x. kőolajat
11. Melyik településen van Magyarország mértani közepe?		
1. Pusztavacs	2. Mezőtúr	x. Kecskemét
12. Milyen talajon terem a legjobb magyar búza?		
1. szikes	2. homokos	x. mezősíri
13. Milyen Magyarország éghajlata?		
1. óceáni	2. kontinentális	x. mediterrán
+ 1. Melyik magyar település lett a világörökség része?		
1. Hollókő	2. Kalocsa	x. Sopron

Idő: 10 perc

Pontszám: max. 14

A következő tennivaló volt a *megyeszékhelyek* bejelölése *Magyarország vaktérképére*, ahová a folyókon kívül nemcsak a megyeszékhelyek karikáját rajzoltuk be, hanem ezenkívül még – megtévesztésül – néhány egyéb városét is. Itt kiderül, hogy – sajnos – mennyire bizonytalanok a gyerekek a topográfiában, versenyünkön 8 és 13 között volt a találati arány.

Ezt követte a „hozott anyagból” készített *beszámoló*, amikor – a város nevének elhallgatása ellenére – egészen ügyes ismertetéseket hallhattunk, és 10-15 mondat elhangzása után a többi csapat is (összesen négy csapat nevezett be) megfejtette az illető város nevét. (Természetesen az első helyes megoldást plusz 5 ponttal honoráltuk.)

A legmunkaigényesebb feladat, a *kézikönyvekből való adatkeresés* azoknak nem okozott különösebb gondot, akik amúgy is bejáratosak a könyvtárba. Az előre odakészített – több példányos – köteteket csak okosan kellett forgatni, hogy a helyes válasz megszülessen, hiszen más alkalommal is többször játszottunk versenyszerű adatkeresést. Mialatt ők búvárkodtak a kézikönyvekben, a szurkoló közönségnek a szellemi totó kérdéseire lehetett válaszolni – csokiért.

A *villámkérdéseknél* fokozatokat állítottunk fel, attól függően, hogy hány információt tartalmaztak, illetve mennyire kötődtek a tananyaghoz. Például: Mi táplálja a Balatont, és mi vezeti le a vizét? (2 pontos); Miből állítják elő a timföldet, és mi lesz belőle? (3 pontos); Sorold fel az öt legnépesebb városunkat! (4 pontos). Minden csapat húzhatott az általa választott kérdéscsoportból, de ha saját kérdésére nem tudott válaszolni, 2 pontot veszített, s bármelyik jelentkező csapat válaszolhatott helyette. (A kérdéshúzást kétszer-háromszor megismételhetjük az idő függvényében.)

A következő feladat az asszociációs készségre épített: szerzővel, címmel megadott, *történelmi tárgyú festményekhez* kellett kiválasztani a magnóról felhangzó zenét, pl. Székely Bertalan: Egri nők-jéhez Mozart Török induló-ja, vagy Than Mór: A tápióbicskei csata c. festményéhez a „Kossuth Lajos azt üzenté...” kezdetű népdal illik. Magától értetődik, hogy a választást indokolni kellett (esetleg a zeneszerzőt, a zenemű címét is meg lehetett mondani újabb pontért), s ez nem is volt túl könnyű.

A *kakukktójás* ismét a játékosabb feladatok közé tartozik, de – a viták elkerülése végett – itt is írásban kellett megadni a helyes választ, az indoklást viszont szóban. Például: urán, mangán, bauxit, wolfram (a wolfram nem található Magyarországon, tehát ez kakukktójás); vagy Lenti, Röske, Zalaegerszeg, Nagylak (a kakukktójás Zalaegerszeg, mert ez nem határátkelőhely).

A 9. erőpróba *magyar költőknek* a magyar történelemhez kapcsolódó *versidézeteit* tartalmazta. A szerző és cím nélkül felolvasott, kronológiai sorrendbe állított, többnyire közismert és jellemző versrészletekre kellett megállapítani, hogy a magyar történelemnek melyik eseményéhez köthetők. Például: Kisfaludy K.: Mohács, Arany J.: Szondy két apródja, Petőfi S.: Csatadal. (Ez a feladat a mi vetélkedőnkön időhiány miatt elmaradt.)

Az utolsó „körmérkőzéshez” szükség volt annyi részletes – és azonos – Magyarország-térképre, ahány csapat volt. (Ehhez legjobbak a Képes politikai és gazdasági világtalasz megfelelő lapjai, mert ezeken a megyék különböző színűek.) Az első csapat bemond egy településnevet, majd megadja a megye nevét, végül a megfelelő koordinátákat is. Amelyik csapat leghamarább megtalálja a kért települést, az kap pontot aszerint, hogy hány információ alapján sikerült megkeresni. Például: Tamási – Tolnai megye – E 2 koordináta (3-2-1 pont). A győztes csapat teheti föl a következő kérdést, így folytatódik a játék. Ezt a térképes játékot is nagyon szeretik a gyerekek, többször játszottunk már ilyet előzetesen is.

A komoly szellemi tornát mindig valami vidámsággal, hangulatteremtéssel oldottuk, ezért minden csapatnak külön hangjelző eszköze volt (síp, csengő, dob, kolomp) a helyes válasz jelzésére. A kézikönyvekből való adatkeresés előtt minden csapat legnagyobb tüdejű emberének pukkadásig kellett fújni egy-egy léggömböt, hogy hozzájuthassanak a benne elrejtett feladatokhoz. A hangulatot más módon is megpróbáltuk a témához illővé tenni: az egész vetélkedő nyitányaként az egyik kislány elszavalta Radnóti Miklós: Nem tudhatom c. versét, a szellemi totó kitöltése közben

magyar népdalokat hallgattunk, majd az eredményhirdetés előtti feszült pillanatokban a „Boldogasszony anyánk” kezdetű Mária-himnusz hangzott fel a magnóról. Így állt össze a teljes vetélkedő anyaga, melynek mintegy két órája alatt sikerült végig fenntartani az izgalmat és a játékos kedvet.

KI MIT TUD MAGYARORSZÁGRÓL?

1995. jún. 3.

F o r g a t ó k ö n y v

Radnóti M.: Nem tudhatom... (szavalat)

1. Szellemi totó (írásban)	10 perc
2. Műemlékek, műtárgyak felismerése képről, pl. miskakancsó, cifraszűr; Lehel kürtje, Szt. László hermája; Kőszeg, Sárospatak, Nagyvácszony vára; Debrecen: Nagytemplom, Sopron: tűztorony, Pannonhalma: apátság stb.	10 perc
3. A megyeszékhelyek bejelölése a vaktérképe	5 perc
4. Egy-egy város (Esztergom, Pécs, Székesfehérvár, Győr stb.) szóbeli bemutatása csapatonként max. 5 percben	20 perc
5. Búvárkodás, adatkeresés kézikönyvekből, pl. Melyik városunk római neve volt Savaria?, Mikor tartózkodott Jókai Mór Balatonfüreden?, Milyen fajtái vannak a bölcsőnek Magyarországon?, Honnan származik Kecskemét neve?, A híres világutazót, Benyovszky Móricot melyik szigeten és mikor választották királlyá? stb.	15 perc
6. Villámkérdések (csapatonként 3-4 menetben)	10 perc
7. Festmények és zenei részletek párosítása	kb. 10 perc
8. Kakuktktojás	5 perc
9. Versidézetek a magyar történelemhez	20 perc
10. Települések keresése a térképen egymásnak adogatással	kb. 10 perc

Eredményhirdetés

összesen kb. 120 perc

A versenynek természetesen tétje is volt: szerény lehetőségeinkhez mérten a legjobb csapatok tagjai könyveket, sportfelszereléseket kaptak, a többiek kisebb értékű fotoalbumot, író- és rajzolókészletet vagy videofilm kölcsönzésére, mozijegy vásárlására jogosító utalványt. A küzdelem eléggé kiegyenlített volt: a legjobb csapat a maximális pontszám 85 %-át érte el, s a legkevésbé felkészült is (az egyik csapat akkor verbuválódott) teljesítette az 50 százalékot.

Az ilyen vetélkedő nagyon alkalmas a játékos ismeretszerzésre (a közönségnek is), az eredménymérésre is. Ezáltal lemérhetjük, milyen mélységben maradt meg a tanított – vagy látott – érdekesség, mennyire mozgósíthatók a gyerekek ismeretei, s talán egy kis *honismeretre*, *magyarságismeretre* is szert tesznek. A hónapokon át tartó készülődés – mindig újabb és újabb feladatokkal – megfelelő hőfokon tartja az érdeklődést, és így arra is rávehetjük őket, hogy búvárkodjanak a könyvekből megszerezhető információk között. Nehézséget csak az okoz, hogy a kézikönyvek példányszáma mindig kevés. Ez azonban áthidalható úgy, hogy más könyvtárból (községi, városi, netán az otthoni könyvtárból) kölcsönkérünk néhány kötetet arra a napra, a többkötetes könyveknél (pl. Magyar néprajzi lexikon) pedig lehetőleg más-más kötetből adjuk a kérdést.

A felkészüléshez elsősorban az adott könyvtár könyveit használjuk, használtassuk (1. a könyvjegyzéket), hiszen minden könyvtárban van annyi fölfedezésre váró információ, amely több szellemi tornához is elég.

Higgyük el, hogy sokszorosan megéri a befektetett energiát és fáradozást, hiszen a gyerekek még hónapokig mesélnek a hozzá kapcsolódó élményekről, emellett sokkal mélyebben a tudatukba ivódik a játékos erőfeszítéssel megszerzett adat, név, fogalom. Élünk a lehetőséggel minél gyakrabban!

KÖNYVJEGYZÉK

Felhasznált könyvek (másolatához, bemutatáshoz)

- Csataképek: A magyar hadtörténet a festészet és a grafika tükrében, Zrínyi, 1980.
Gink Károly: Magyar várak, off. Nova, 1993.
Hadak útján: Verses magyar történelem, Móra, 1966.
Hofer – Fél: Magyar népművészet, Corvina, 1975.
Királyok könyve: Magyarország és Erdély királyai..., off. Nova, 1994.
Magyarország (Panoráma útikönyvek), Panoráma, 1990.
Varga Dénes: A mogyeriektől Mohácsig, Tankönyvkiadó, 1992.
Ezenkívül más verskötetek, városismertető monográfiák.

Kézbe adott kézikönyvek (példányszám a csapatok számára megfelelően):

- Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára
Erős Zoltán: Irodalmi helynevek A-tól Z-ig
Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára
Magyar életrajzi lexikon (2 köt.)
Magyar néprajzi lexikon (5 köt.)

BÓR JÓZSEFNÉ

Sallai István Általános Iskola

Kisszállás

Rejtett tartalékaink – emberi erőforrások

„Fejlett demokrácia és modern piacgazdaság nem képzelhető el az oktatás jelentős fejlesztése és modernizációja nélkül. A versenyképesség erősítésében meghatározó szerepe van az *emberi erőforrások* fejlődésének, a munkaerő képzettségének és rugalmasságának.”¹

Kezdeném azzal, hogy mit is jelent számomra az idézet kulcsszava?

Erő:

- Fizikai fogalom? Duzzadó izmok, melyek súlyt emelnek? A body-buildinges exhibicionizmusa? A gépek? Markolók és hatalmas daruk?...
- Nekem a lelkerőt jelenti. A csüggedni nem hagyást, az akaratot és kitartást céljaink, vágyaink, szeretteink mellett.

Forrás:

- Nekem a mélyben összegyűlő éltetőelem, a víz jut az eszembe, amely vékonyan csörgedezve bugygyan ki a hegyek oldalain, kövek, fák, bokrok között tör utat lefelé, elbújik, majd előbukkan, és fényesen csillantja meg kristálytisztá felszínén vagy szaladó fodrain a nap sugarait. El nem apad. Anyja és táplálója lesz hatalmas folyamoknak.

Emberi erőforrás:

- Számomra lehetőség. Az legyenek, az lehessenek, ami vagyok, ami igazán szeretnék lenni. Magamból tudjak adni mások számára hasznos értéket, a tőlem telhető legtöbbet és legjobbat. Azt csináljam, amit szeretek, ami örömet és nem kínzó erőfeszítést okoz. Legyen erőm – még a kudarcok ellenére is – véghezvinni elképzelésemet, hogy legyőzzem az akadályokat, hogy segítséget nyerjek másoktól, és magam is adhassak.

Kétségtelen, hogy az oktatási törvény módosítása és a NAT egészen újszerű és új szellemiségű változást hoz a magyar oktatásügyben. A közoktatás fejlesztésének vitaanyagából fent idézett mondatok azonban már régi keletűek, talán csak ebben a megfogalmazásban alkalmazkodnak a mai idők terminológiájához. Néhány klasszikus példa. Zrínyi, a költő a kortárs magyarság „restségének”, az ősök hősiességéhez méltatlan viselkedésének bírálásával, Széchenyi az „emberi haszonlesés” és a tettek összehangolásának szükségességével, Petőfi a „Pató Pálok” kifigurázásával arra mutat rá, hogy a magyar ember sokkal többet tudna tenni nemzete boldogulásáért, saját életének megváltoztatásáért, ha akarna.

A XX. század pedagógiai gyermekközpontúsággal – mint – rendező elvvel a gyermeki képességek erőfeszítés nélküli teljes kibontakoztatását célozták meg.

A mai pszichológusok felmérésekkel támasztják alá azt a hipotézist, amely szerint az emberi elmében rejlő lehetőségeknek csak töredékét használjuk manapság.

Az „emberi erőforrások” problémaköre tehát amennyire nem új keletű, legalább annyira fontos, és egyáltalán nem csoda, hogy gazdasági és társadalmi válságokkal terhes és vajdódó világunk, benne a magyarság is, az eredményesség útjait keresve az embert önmagát, tehát önerejét találja, fedezi fel letéteményesként.

Karoliny Mártonné címkérdése², hogy az emberi erőforrás menedzselése új divatként definiálható-e, csak úgy állja meg a helyét, ha mint mindig érvényes, de most különös nyomatékkal kezelendő tényezőt taglaljuk. Való igaz ugyanis, hogy „...az ember a legfontosabb tőke, vagyontárgy a szervezetben.”³

Természetesen nemcsak az ember tartalékra állított fizikai erőinek mozgósításáról van szó. Sőt! Sokkal inkább a pszichikum motiváló, cselekvésirányító, szabályozó és érzelmi faktorairól.

Ahhoz, hogy a személyiségekben meglévő erők kibontakozhassanak:

- tudni kell, hogy mit értünk emberi erőforrásokon,
- meg kell ismerni a munkatársakat mint individuumokat,
- olyan fejlesztési stratégiát kell kidolgozni, amely
 - a) az intézményben folyó tevékenységeket a pedagógusokban rejlő lehetőségek alapján módszertani alapoossággal tervezi meg,
 - b) tárgyi és személyi feltételek biztosításával kreatív munkára ösztönző környezetet biztosít,
 - c) az egyén előrehaladása és önértékesítésre való törekvése – rövidebb és hosszabb távon – a nyújtott teljesítményének megfelelően anyagi, erkölcsi és a szervezetben betöltött hierarchikus rendbéli vonatkozásban egyaránt belátható.

A fenti vázlatos leírásból is kitűnik, hogy az emberi erőforrásokra való támaszkodás egy adott szervezetben komplex munkát, összes munkakörre vonatkozó áttekintést, alkotó gondolkodást és kooperatív munkát igényel. Erre az iskolavezetésnek kell alkalmasnak lennie, és ha nem az, nem felel meg a követelményeknek.

A kollégák megismerése

A nevelő-oktató munka, a gyermekekkel való foglalkozás igénye bizonyos mértékű érdeklődést, rátermettséget, érzelmi feltöltődést és a pedagógusi pálya iránti elkötelezettséget feltételez már a pályaválasztáskor. Ezek azonban a személyiségjegyeknek csak egy részét fedik le. A munkáját végző pedagógus ennél sokszínűbb egyéniség. A jó vezetés az apróbb részletek, az árnyalati eltérések megismerésére is törekszik, és kamatoztatja az eredményesség érdekében. A matematika szakos is szeretheti a zenét, a színházat – szívesen lesz kísérője a koncertre menő gyerekeknek, vagy vezetője egy színjátszókörnek. A biológust mélyebben érdekelheti szakterületének egy ága – ilyen szakkört szívesen irányít majd. De az is lehet, hogy lokálpatrióta, és a helytörténetet kutatja, s ezért örömmel vállalja majd a honismereti fakultációt. A történelem tanár szívesen kirándul, vagy lelkesen űz valamilyen sportágat, a magyaros kertészkedik, a számítástechnika szakosnak

politikai ambíciói vannak. Egyik kolléga nagy teherbírású, energikus, szervezőképességekkel rendelkezik, míg mások környezeti helyzetük vagy egészségi állapotuk miatt csak az alapfeladatok végzését tudják vállalni. A variációk sokasága előtt áll a tantestületi vezető, s ha jól teszi a dolgát, igyekszik a feladathoz kapcsolódó minden információt megszerezni.

Az extrovertált, őszinte embert könnyebb megismerni, a zárkózott típusút nehezebb.

Mint ahogyan a tanulók sem ismerhetők meg teljességükben, csak a tanórai magatartásuk és teljesítményük alapján, ugyanúgy nem ismerhetők meg a kollégák sem kizárólagosan a szűken értelmezett munkakapcsolatokban. Hatványozottan igaz ez a megállapítás, ha a vezető a hatalom megtestesítőjeként és egyeduralkodóként megközelíthetetlenül tornyosul a beosztottak fölé. A jó vezető feltétlenül tisztában van azzal, hogy a pedagógusok együttműködése nélkül egyetlen jó pedagógiai elképzelése sem valósulhat meg, az igazgató és a tantestület kapcsolata csak bilaterális lehet.

A munkatársi kapcsolatokon túl a tantestületeket jó értelemben vett emberi kapcsolatoknak is át kell szőniük, olykor súrolva a magánszféra azon területeit, amelyek a kollektíva munkáját befolyásolhatják, segítő szándékúak, és nem sértik a személy érzékenységet.

A kollégák értékeinek megismerése közvetett és közvetlen úton történhet.

- a) A vezető a pályázókkal személyes beszélgetések során nyíltan rákérdez a leendő kolléga munkával kapcsolatos elképzeléseire, terveire.
- b) Az óralátogatásokat követő elemzések alkalmával sor kerülhet a kölcsönös információcserére.
- c) Lehetőséget kell adni arra, hogy a munkatársak kifejthessék innovációs vagy minőségjavító elképzeléseiket kisebb-nagyobb kollektívák előtt.
- d) Fel kell figyelni a kötetlen munkahelyi összejövetelek és párbeszédok során elhangzott véleményekre, egyéni megjegyzésekre.
- e) Az elvégzendő pedagógiai feladatokhoz az önkéntes jelentkezés, valamint a munkavégzés színvonala és eredményessége ugyancsak jelzésértékű a vezető számára.
- f) Az igazgató által adott megbízások teljesítésének mértékéből és intenzitásából is vonhatók le következtetések.

A segítőkész és következetes értékelő, elemző munka a kollégák önismeretét és önértékelését ugyanannyira segíti, mint a vezetőt a beosztottak megismerésében. Énképük megmérettetik mások ítéletével. Az eredmény önbizalmat erősíthet, vagy kedvezőbb irányváltoztatást eredményezhet.

Az emberi erőforrások

A személyiség intraindividuális struktúrájában mindenütt fellelhetők. Sokféle csoportosításuk lehetséges.

Ádám Péter rendszerezését felhasználva négy alapvető csoportba sorolhatók a pszichikus folyamatok és tulajdonságok.⁴

Ezek megismerése a munka hatékonyságának egyik alapja lehet.

- a) Az egyén ösztönző rendszere magában foglalja a legfontosabb motívumokat, így a szükségleteket, az érdeket, az érdeklődést, az érzelmeket, az irányulást, a világnézetet, a meggyőződést, az eszményeket és a beállítódást. A motívumok további részterületekre oszthatók, mindegyik egy-egy elemzési feladatot jelenthet különböző szempontok szerint.
- b) A tájékozódó rendszert mindazok a pszichológiai alapfolyamatok és képződmények alkotják, amelyek a megismerési folyamatban vesznek részt. Egységes foglalatuk az ember intelligenciája, amelyen az érzékelés, észlelés, emlékezés, képzelet, gondolkodás, figyelés, képzet, fogalmak, ítéletek, stb. értendők.
- c) A személyiségjegyek változását alakító tényezők között fontos az egyénnek a társadalmi környezet értékeihez való viszonyulása. Akár elutasítja, akár elfogadja a mindenkori értékeket, és eszerint cselekszik, lényegében tehát önmegvalósítását segíti elő.

Az értékjelzést mindig érzelmek kísérik és befolyásolják. „Az érzelmek tehát nem paszszív kísérő életünknek és a környezetünkben lejátszódó jelenségeknek, hanem – mint a személyiség erőforrásai – gyakran cselekvésre készítetnek, megmozgatnak, befolyásolják célkitűzéseinket, kapcsolatainkat, valamennyi lényeges irányultságunkat, s így a személyiség alaptendenciáiban, uralkodó irányulásaiban és a jellem kialakulásában is fontos szerepük van.”⁵

- d) A psziché végrehajtó rendszerében a tevékenység és a végrehajtás mikéntje, a kialakult jártasságok és készségek szintje ugyancsak jelentős tényező egy szervezet munkájában.

Az emberi erőforrások felhasználásának és fejlesztésének néhány lehetséges módja:

- Olyan tartalmi, pedagógiai programot kell összeállítani, amelyben a lehetőségek – az intézmény személyi ellátottsága és tárgyi felszereltsége –, valamint a pedagógusok egyéni elképzelései, továbbá a szociokulturális környezet elvárásai a leginkább igazodnak egymáshoz.
- A tantárgyfelosztás és az extracurriculumok szervezése az iskolavezetés és a pedagógusok megegyezésén alapuljon.
- A beosztottak fejlesztési és eredményességjavító elképzelései mindig kapjanak nyilvánosságot, azok kimunkálásához, elfogadásuk esetén kipróbálásukhoz az iskolavezetés nyújtson segítséget. A tantestület egyetértésével igyekezzék a szükséges anyagi és esz-közi hátteret megteremteni.
- A pedagógus tevékenységét mindig kísérje jobbító szándékú figyelem, siker esetén kövesse erkölcsi és anyagi elismerés.
- A beosztott pedagógusok továbbképzésre, továbbtanulásra való igényét figyelembe kell venni, és a lehetőségekhez képest támogatni, segíteni kell törekvéseikben, hiszen távlatokban a nevelő-oktató munka hatékonyságát szolgálják majd az új ismeretek megszerzésével.
- A tantestületekben olyan légkört kell kialakítani, amelyben az interperszonális kapcsolatokra a korrektség, együttműködési készség, alkotni akarás, emberség, szolidaritás és jókedv a jellemző.

A vezető akkor képes menedzselni az emberben lévő erőforrásokat, ha jól ismeri munkatársai cselekvésirányító motívumait, munkához való affektivitásukat, érdeklődésüket, egyéni vágyaikat és céljaikat.

Ily módon a jövő kulcsemberei a jó vezetők. Őket vajon ki veszi észre, és ki menedzseli?!...

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A közoktatás fejlesztésének stratégiája (vitaanyag), MKM 1994.
- 2–3. Karoliny Mártonné: Emberi erőforrás menedzsment – az új divat? Vezetéstudomány, 1994. 5. sz.
- 4–5. Ádám Péter–Dr. Balogh László–Mailáth Lászlóné dr.–Nádudvari Imréné dr.: Általános pszichológia, Tankönyvkiadó, Bp., 1991.
6. Balogh László: A humán erőforrások természetéről és fejlesztéséről. Segédanyagok pedagógia szakosoknak 2. Szeged, 1995.
7. Gácsér József: Pedagógiai antológia I. JGYTF, Szeged, 1992.

UNGVÁRI JÁNOSNÉ DR.

Fazekas Mihály Általános Iskola

Debrecen

A környezeti nevelés gyakorlati, módszertani kérdései

Környezetünk állapotának alakulása egyértelműen figyelmeztet bennünket arra, hogy a világgazdaság és a technika fejlődési iránya nem az általános jólét kibontakozása felé mutat, hanem ellenkezőleg, a pusztulás veszélyét vetíti előre. Ha ezt el szeretnénk kerülni, akkor új szemléletet, a fenntartható élet és fejlődés gondolatát kell elsajátítanunk. A gyerekeknek olyan ismereteket, életformákat kell megmutatnunk, olyan szokásokat és attitűdöket kell kialakítanunk, hogy *lehetővé váljon a fenntartható élet*, hogy gyerekeink olyan modellt kövessenek, amely lehetővé teszi, hogy a Föld eltartóképességén belül élhessünk.

A *környezeti nevelés, képzés* az élet minden területére kiterjedő oktatás, nevelés, felvilágosítás, magatartásformálás. Fontos tulajdonsága, hogy probléma- és értékorientált. Tudatosítja a környezet problémáit, ezzel a környezet védelme és a környezetről való gondoskodás felelősségét, rámutat a környezet értékeire, szépségére, jelentőségére, s ezzel felkelti és erősíti a környezet szeretetét.

Az iskolai képzés keretében a környezeti oktatás-nevelés nem egyszerűen ismeretközlés, hanem készségfejlesztés, nevelés, tudat- és magatartásformálás, amely csak interaktív módszerekkel lehet eredményes.

A 6–10 éves gyermekek számára fontos a környezettel való megbarátkozás, a környezettel harmonizáló szokások megszilárdítása, később fokozatosan alakul ki a tudatosság és a környezetért való elkötelezettség szintje.

A nagyobbaknál az szükséges, hogy meggyőzzük őket, hogy élményszerűvé tegyük számukra a környezeti ismereteket, ezért vonjuk be őket aktív módon az alkotó tevékenységekbe, a környezeti problémák megoldásába, s ezen keresztül győződjenek meg a környezetbarát életmód, a fenntartható élet lehetőségéről.

Amint a cikk címében jeleztem, most elsősorban olyan, a tanítási-nevelési gyakorlatomban kipróbált módszereket mutatok be, amelyeket eredményesen alkalmazok a hátrányos helyzetű tanulók esetében is. Ezek megegyeznek abban, hogy a tanárok és tanulók közös munkájával aktív módon segítik a környezeti kérdések megoldását. A problémák megoldásakor a résztvevők közösen dolgoznak, és egyenként is rengeteg ismeretre tesznek szert. Az ismertetett módszerek részben a tanítási órákon (tantárgytól függetlenül is), részben órán kívüli tevékenységek során valószínűsíthetők meg.

Az eredményes környezeti képzéshez a következő módszereket ajánlom figyelmükbe, egy-egy példával megvilágítva:

- ötletroham (brain storming)
- esettanulmány
- „jövőkerék”
- vitamódszer

- tanulási-tanítási projekt
- drámapedagógiai módszer

Az ötletroham

Célszerű abban az esetben alkalmazni, ha ismerjük a környezeti problémát, egy csoporttal közösen akarjuk megoldani, de nem tudjuk, hogyan érdemes hozzáfognunk. Ekkor egy, a csoport tagjai számára jól látható felületre felírjuk mindazt a megoldási javaslatot, amely ötletszerűen eszünkbe jut, függetlenül attól, hogy az első pillanatban megvalósíthatónak tűnik-e, vagy sem.

Például: *A probléma az, hogy az iskola előtt a gázvezeték építése miatt ki akarják vágni az általunk néhány éve odaültetett zajtől és portól védő fasort.* Mit tehetnénk ennek megakadályozására? Belátjuk azonban, hogy a gázvezetékre is szüksége van a községnek.

A következő ötletek születtek:

- át kell telepíteni a fasort,
- másutt kell a gázvezetékét megtervezni,
- lehet új fasort telepíteni,
- tiltakozni kell a fásor kivágása ellen,
- ha nem talál más megoldást az önkormányzat, meg kell akadályozni a fák kivágását,
- kárpótlást kell kérni az építetőkötől a fákért,
- az építetőknek zaj- és pormentesítő „berendezést” kell építeni az iskola elé.

Rendeteg megoldási javaslat születhet egy-egy ötletroham során, s ezután ki kell húzni az adott helységben, az adott körülmények között eleve meg nem valósítható ötleteket. Ez természetesen csak vita során lehetséges, s végül a résztvevők megegyeznek abban, hogy mit fognak valóban tenni a probléma megoldásáért.

Az esettanulmány

Arra alkalmas, hogy áttekinthetővé tegyük a környezetvédelmi problémák okait, hatásait és az érdekütközéseket. Az esettanulmány során meg kell vizsgálnunk a konfliktusokat okozó környezeti kérdést, valamint le kell írunk a tennivalókat és a tanulságokat.

Például: *Milyen a lakóhely lakosság hulladék kezelése?*

A témát feldolgozhatják a tanulók egyénileg és csoportosan. Az esettanulmány vezetője is adhat ötleteket, vagy a tanulók csoportosan vállalnak feladatokat a helyzet feltárása érdekében.

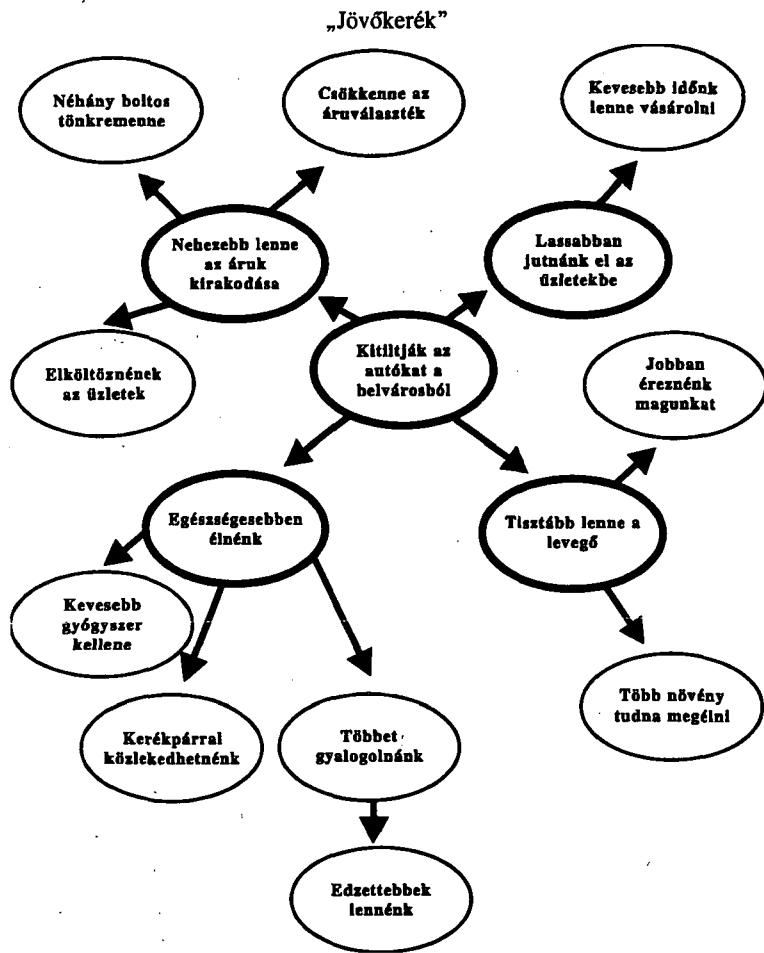
Mindkét esetben végezhetnek a tanulók szakirodalmi kutatást, interjút készíthetnek a hulladéklerakó vezetőivel, illetve a kezelő tulajdonosával. Össze kell gyűjteni az iskolai és a házi szemétygyűjtési szokásokat, és elemezni kell, hogy min kellene változtatniuk a tanulónak, az embereknek, a hulladékkezelőknek. Mit tud tenni az önkormányzat azért, hogy egészségesebb, tisztább legyen környezetünk, hogy elkerüljük a sok hulladékot, illetve mi legyen azzal a hulladékkal, amit nem lehet újra hasznosítani. Az esettanulmánynak írásos formát adhatunk, dokumentumokkal támasztjuk alá a tényeket. Érdemes az elkészült esettanulmányt a helyi környezetvédő csoportoknak is bemutatni, és az önkormányzatnak is elküldeni. A felnőtt társadalom értékelése, reakciója motiváló hatású lehet a gyerekekre éppúgy, mint az esettanulmány a felnőttekre.

A „jövőkerék”

A jövőkerék olyan grafikus megjeleníthető módszer, amelyet bármely tantárgy óráin elkészíthetünk. A lényeg az, hogy a középpontban egy döntés áll, amelynek a jövőbeli hatásait, következményeit több körben vizsgálhatjuk. Alkalmazhatjuk egyszer döntés-előkészítő módszerként, de felmérhetjük vele a már eldöntött dolgok következményeit is. Kisebb, 5-6 fős csoportok vizsgálhatják ugyanannak a döntésnek a hatását a környezetre, és a végén össze lehet hasonlítani a csoportok elképzeléseit, és megbeszélni a legvalószínűbben bekövetkezőket. Ez aztán a környezeti döntés értékelését segítheti elő, illetve tennivalókat is hoz magával.

Például a döntés a következő: *Kitiltják az autókat a belvárosból.*

A tanulók az alábbi rajtot készítették. A kör egyre tágul, egészen addig, amíg a tanulók képesek belátni, hogy mi lesz a jövő. (Az alábbi ábra a nyomdai előkészületben lévő Környezetünk II. tankönyvemből való.)

A vitamódszer

A vitamódszer elsajátítása azért fontos, hogy véleményünkről kulturáltan meg tudjunk győzni másokat, de alakítani is tudjunk rajta, ha érvekkel meggyőzték minket. Tudnunk kell érvelni egy-egy környezeti érték pusztítása ellen, illetve a környezet értékeinek megmentéséért, a jobb, az egészségesebb, az emberhez méltóbb életért.

A vita gyakorlására számos „játék” született, amely az általános iskolai tanulók számára is lehetővé teszi a véleményformálást. Egyik módszer az angolszász eredetű vita-verseny, amely mozgalmoszerűen terjed ma a fiatalság körében, és meghatározott szabályok szerint zajlik, de erre most nem térnek ki. (Megjelenés alatt lévő Környezetünk II. tankönyvemben részletesen kifejtem.) Egyszerűbb az a játék, amely során három csoportra különülnek el a tanulók, amikor egy környezeti problémáról van szó. Az egyik csoportban az állítók, a másik csoportban az ellenzők, míg a harmadik csoportban a bizonytalankodók vannak.

Például: Megnyugtatóan el lehet helyezni Magyarország területén az atomhulladékokat.

Akik ezt a nézetet vallják, egy csoportba ülnek, velük szembe ülnek azok, akik nem értenek ezzel egyet, végül a két csoport között oldalt ülnek azok, akik nem tudják eldönteni, hogy kinek van igaza. A vita a két csoport között zajlik meghatározott ideig, az érveket ellenérveknek kell követniük. A vita lezárulhat úgy, hogy érveivel az egyik csoport meggyőzi a másikat, vagy közlik az álláspontok, vagy nem sikerül a másik csoport véleményét a helyes irányba terelni. (Ez egyébként a vitavezető felnőtt dolga). Eredményt akkor is elértünk, ha a kapott információk, érvek alapján a bizonytalankodóknak is kialakul a véleményük.

A tanítási-tanulási projekt

A lényege, hogy egy-egy valós környezeti probléma tanulmányozásában és megoldásában a tanulók és a tanárok együttműködnek úgy, hogy közben feltárják a problémák okait, megkeresik a megoldási módokat, és meggyőzik a tanulókat, hogyan cselekedjenek a lehetőségeikhez képest a környezet megóvása érdekében. A projekt módszerrel dolgozás előnye, hogy

- maga a tevékenység a témaválasztástól az eredmények számbavételéig a tanárok és a tanulók közös, együttes munkája,
- a cselekvési lehetőségek csoportosak, de ebben az egyénnek is megvan a saját, „testre szabott” feladata,
- több korosztály is részt vehet a munkában,
- a sokirányú tevékenység lehetővé teszi, hogy ne csak a verbális sikereket elérő tanulók jussanak sikerélményhez,
- a tanár nem „felettese” a diákcsoportnak, hanem irányító, együttműködő társa.

Példa: az 1994/95-ös tanévben a debreceni Fazekas Mihály Általános Iskolában megszervezett „*En és a víz*” nevű tanulási-tanítási projekt.

A projektet minden esetben kezdeményezni kell valakinek. A kezdeményező lehet tanár, diák, önkormányzat, munkaközösség, társadalmi szervezet stb. A projektben részt vehet az egész iskola, egy-egy érdeklődő csoport vagy osztály, szakkör. A projekt oktatás leginkább iskolán kívüli forma, beépíthető a gyerekek szabadidős tevékenységeibe. Az *En és a víz* projektet az iskola Oxigén Környezetvédő Klubja és a Természettudományi Munkaközösség kezdeményezte azért, hogy jobban megismerjék a tanulók a víz értékét, és jobban takarékoskodjanak a természeti kincs-csel. A projekt módszerrel belátásos alapon tanulnak a tanulók. Az iskolában más-más módon ismerkedtek az 1-2. osztályos tanulók, másképp a 3-6. osztályosok, és mást vizsgáltak a 7-8. osztályos tanulók. A három csoportban folyó munka elején a résztvevők tanácskoztak a projektről, egyetértésre jutottak abban, hogy mit tesznek a víz értékének megismerése érdekében, és a tanulók megtették az egyéni vállalásaikat is. A kisebbek rajzoltak, kísérleteztek, a középső korosztály a vízhasználati szokásokat kutatta és vizsgálta felül, a 7-8. osztályosok pedig a víz útját követték a folyóból való vízkivételtől a szennyvíztisztításig, ezért több alkalommal jártak a helyszíneken, könyvtárakban. Interjút készítettek az illetékesekkel a víz tisztításáról, a szennyvíz kezeléséről és környezetvédelmi problémákról. Volt, aki fotózott, rajzolt, újsághíreket gyűjtött. A feltáró munka közben többször tartottunk megbeszélést, hogy végiggondoljuk, hol tartunk. A körülbelül egyhónapos munkát igénybe vevő projekt eredményeinek számbavétele után a tanulók vállalásokat tettek azért, hogy az iskolában se pazarolja senki sem a vizet. A gyűjtött anyagokból kiállítást rendeztünk, és az iskolarádióban is összegeztük, értékeltük munkánk eredményét.

A drámapedagógiai módszerek

A környezet iránti fogékonyságot számos szituációs játék fejleszti. Ezek a játékok formálják az egész egyéniséget, és nemcsak a kisiskolások szeretik, bár vitathatatlan, hogy az 6 korosztályuk a legfogékonyabb erre a módszerre. Szerencsére számos olyan irodalom van, és különböző tréningek, amelyek segítségével minden kolléga megismerkedhet a környezeti pedagógiában hasz-

nosítható játékokkal. Vannak érzékelési, megfigyelési, kapcsolatteremtési, önismereti, együttműködési, utánzási stb. társasjátékok, melyeket szívesen alkalmazok. A gyerekek a pantomimjáték kifejezőmódját is szeretik. Például szívesen jelenítik meg a jó és a gonosz ellentétét környezeti gondok láttán. (Például a budapesti Hungária körúti iskolások a szemetelés problémáját az 1994-es Föld Napon, forrás: Magyar Televízió, Híradó).

A drámapedagógiai módszerek megismerhetők például a következő kiadványokból: Gabnai Katalin: Drámajátékok, Marczibányi Téri Művelődési Központ kiadásában, Budapest, 1993.; Havas Péter: Körlánc kalauz, Aqua Kiadó, Budapest, 1994.; Rudas János: Delfi örökösei, Gondolat, Budapest, 1990.

A környezeti képzésben az alkalmazott módszerek mellett nagyon fontos a tanuló számára a nevelő személyisége, lelkesedése, magával ragadó ereje. Remélem, hogy a cikkemet olvasó kollégák mind ilyenek, és szívesen alkalmazzák a fentebb leírt módszereket.

IRODALOM

Gordon, Thomas: A tanári hatékonyság fejlesztése, Gondolat, Budapest, 1990.

Hortobágyi Katalin: A project oktatásról ... eszméről ... tanításról, Új Pedagógiai Szemle, 1991/7-8. szám. pp. 165-169.

Kacsur István: Ismeretrendszerek és módszerek az ökológia-környezetvédelem tanításában, Tankönyvkiadó, Budapest, 1985.

Budayné-Sáráné (szerk.): Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete I. és II. nyilvános előadói konferenciájának előadásai; Ungvári Jánosné: Élményt adó tapasztalatszerzés, Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesületének kiadásában, Budapest, 1994., pp. 114-117.

Ungvári Jánosné: Környezetünk I-II. tankönyvek a 13-15 éves korosztály számára, kézirat, megjelenés alatt a Pedellus BT Kiadónál, 1995.

HEGEDŰS KATALIN

Jankó János Általános Iskola és Gimnázium
Tótkomlós

Angol nyelvlecke harmadik osztályosoknak

BEFEJEZŐ RÉSZ

12. They are in the school gym.

There is a hedgehog in the school gym.	I can see a hedgehog.
There is a dog in the school gym.	I can see a dog.
There is a rabbit in the school gym.	I can see a rabbit.
There is a mouse in the school gym.	I can see a mouse.
There are two squirrels in the school gym.	I can see them.

The hedgehog is on a slimming diet.
The mouse is on a slimming diet.
My mother is on a slimming diet, too.
You are on a slimming diet, aren't you?

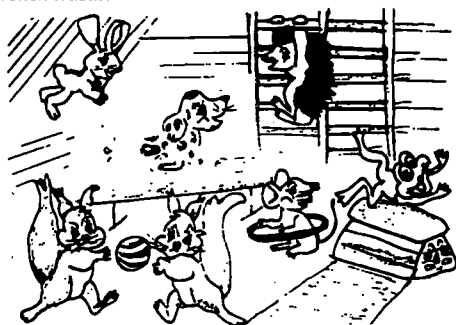
12. A tornateremben vannak.

Van egy süni az iskolai tornateremben.	Látok egy sünit.
Van egy kutya a tornateremben.	Látok egy kutyát.
Van egy nyuszi a tornateremben.	Látok egy nyuszit.
Van egy egér a tornateremben.	Látok egy egeret.
Két mókus van a tornateremben.	Látom őket.

A süni fogyókúrázik.
Az egér fogyókúrázik.
Anyukám is fogyókúrázik.
Ugye te is fogyókúrázol?

Can you see the wall bars?	Yes, I can. They are over there.	Látod a bordásfalat?	Igen. Odaát van.
Can you see the beam?	Yes, I can. It is over there.	Látod a gerendát?	Igen. Odaát van.
Can you see the hoop?	Yes, I can. It is there.	Látod a karikát?	Igen, ott van.
Can you see the vaulting box?	Yes, I can. It is there.	Látod az ugrószekrényt?	Igen. Ott van.
Can you see the ball?	Yes, I can. It is here.	Látod a labdát?	Igen. Ott van.
Can you see the rings?	Yes, I can. They are over there.	Látod a gyűrűket?	Igen. Itt van.
Can you see the landing mat?	Yes, I can. It is here.	Látod a szőnyeget?	Igen. Itt van.
The frog is jumping?	Can you see that happy smile on its face?	A béka ugrik.	Látod a boldog mosolyt az arcán?
Is there a ball in your school gym?	Yes, there is.	A ti tornatermetekben van labda?	Igen, van.
Is there a hoop in your school gym?	Yes, there is.	A ti tornatermetekben van karika?	Igen, van.
Is there a vaulting box in your school gym?	Yes, there is.	A ti tornatermetekben van ugrószekrény?	Igen, van.
Is there a beam in your school gym?	Yes, there is.	A ti tornatermetekben van gerenda?	Igen, van.

Gyakorold a tornateremben levő tárgyak nevének írását!

Egyszerűbb mondat szerkezetek ismétlését oldhatjuk meg most, ugyanakkor egy igen bonyolult felépítésű kérdő mondatig juthatunk le. Ha nehéz az anyag, fordítsunk rá több órát!

13. Oh dear! It's a traffic jam.

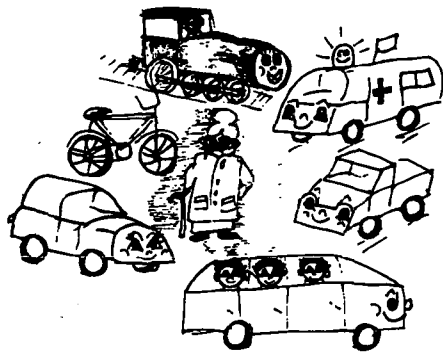
There is an old woman on the road.	Can you see her?
She has got a walking-stick.	Can you see it?
She has got white hair.	Can you see it?
She is wearing a long coat.	Can you see it?
She is wearing glasses.	Can you see them?
Where is the bus?	Can you see it?
It is here.	
Where is the lorry?	Can you see it?
It is here.	
Where is the car?	Can you see it?
It is here.	
Where is the bicycle?	Can you see it?
It is there.	

13. Szent ég! Forgalmi dugó.

Van egy idős asszony a képen.	Látod őt?
Van egy botja.	Látod (azt)?
Fehér haja van.	Látod?
Hosszú kabátot visel.	Látod?
Szemüveget visel.	Látod?
Hol a busz?	Látod?
Itt van.	
Hol a teherautó?	Látod?
Itt van.	
Hol az autó?	Látod?
Itt van.	
Hol a bicikli?	Látod?
Ott van.	

Where is the ambulance?	Can you see it?
It is there.	
Where is the engine?	Can you see it?
It is over there.	
What colour is the engine?	It is black.
What colour is the ambulance?	It is white.
What colour is the lorry?	It is yellow.
What colour is the car?	It is red.
What colour is the bus?	It is blue.
I can see a man.	He is an engine-driver.
He is not a bus-driver.	He is not a lorry-driver.
There is not a driver in the car.	
There is not a bus-driver in the bus.	
There is not a lorry-driver in the lorry.	

Gyakorold a kérdő mondatok trását!

14. It's bedtime.

This is my bedroom.	There are two beds in it.
This is my bedside table.	There is an apple on it.
This is my bed.	There is a standard lamp near the bed.
Where are the beds?	They are in the bedroom.
Where is the apple?	It is on the bedside table.
Where is the standard lamp?	It is near the bed.
What is the bear doing?	It is sleeping.
What is the rabbit doing?	It is sleeping.
What is the lady-bird doing?	It is sleeping.
What is the bee doing?	It is sleeping.
What is the flower doing?	It is sleeping.
The bear has got a blanket.	It is a yellow blanket.
The rabbit has got a blanket.	It is a brown blanket.

Hol a mentőautó?	Látod?
Ott van.	
Hol a mozdony?	Látod?
Odaát.	
Milyen színű a mozdony?	Fekete.
Milyen színű a mentőautó?	Fehér.
Milyen színű a teherautó?	Sárga.
Milyen színű az autó?	Piros.
Milyen színű a busz?	Kék.
Látok egy férfit.	Mozdonyvezető.
Nem buszvezető.	Nem teherautó-vezető.
Nincs sofőr az autóban.	
Nincs buszvezető a buszban.	
Nincs teherautó-vezető a teherautóban.	

A személyes névmások közül az „it” személyes névmás használatára találunk néhány jó példát. Segítségével rögzíthetjük az előző órákon használt kifejezéseket.

14. Itt a lefekvés ideje.

Ez a hálószobám.	Két ágy van benne.
Ez az éjjeliszekrényem.	Alma van rajta.
Ez az ágyam.	Az ágy mellett állólámpa van.
Hol vannak az ágyak?	A hálószobában.
Hol az alma?	Az éjjeliszekrényen.
Hol az állólámpa?	Az ágy mellett.
Mit csinál a medve?	Alszik.
Mit csinál a nyuszi?	Alszik.
Mit csinál a katicabogár?	Alszik.
Mit csinál a méhecske?	Alszik.
Mit csinál a virág?	Alszik.
A medvének takarója van.	Sárga takaró.
A nyuszinak takarója van.	Barna takaró.

The squirrel has got a blanket.	It is a red blanket.
The hedgehog has got a blanket.	It is a green blanket.
The hedgehog has got an alarm-clock.	It is a green clock.
Have you got an alarm-clock?	What colour is it?
Have you got a lamp?	What colour is it?
Have you got a blanket?	What colour is it?
(Yes, I have.)	(It is red.)

A mókusnak takarója van.	Piros takaró.
A süneinek takarója van.	Zöld takaró.
A süneinek ébresztőórája van.	Zöld ébresztőóra.
Neked van ébresztőórád?	Milyen színű?
Neked van lámpád?	Milyen színű?
Neked van takaród?	Milyen színű?
(Igen, van.)	(Piros.)

Gyakorold a „squirrel” szó írását!

A képhez kapcsolt elemeket bármikor társíthatjuk valóságos szobabelsőhöz is. Az igealakok használata még erősen korlátozott, kizárólag a képhez kapcsolódó jelentésükre szorítkozunk ebben a szövegben. A nehezebb mondatokat váltakozó ritmusban gyakoroltassuk! Kérdezzünk, feleljünk szerepeket cserélve!

15. Father Christmas is coming to us.

This is Father Christmas.	He is an old man.
He has got a long beard.	His beard is white.
He has got a walking-stick.	His walking-stick is long.
He has got a winter-coat.	His winter-coat is warm.
He has got a sack.	His sack is full of toys.
There is a snowman in the picture.	It is white.
He has got a long nose.	His nose is red.
He has got seven buttons.	His buttons are black.
He has got a big hat.	His hat is red.
How many rabbits can you see?	I can see five rabbits.
How many buttons can you see?	I can see seven buttons.
How many snowballs can you see?	I can see two snowballs.
How many icicles can you see?	I can see six icicles.
How many carrots can you see?	I can see two carrots.
How many pine-tress can you see?	I can see three pine-trees.
Let's count: one, two, three, four, five, six, seven.	

15. Jön hozzánk a télapó.

Ez a télapó.	Öreg ember.
Hosszú szakállá van.	A szakállá fehér.
Sétabotja van.	A sétabotja hosszú.
Télikabátja van.	A télikabátja meleg.
Puttonya van.	A puttonya (zsákja) tele van játékkal.
A képen van egy hóember.	Fehér.
Hosszú orra van.	Az orra piros.
Hét gombja van.	A gombjai feketék.
Nagy kalapja van.	A kalapja piros.
Hány nyuszt látasz?	Öt nyuszt látok.
Hány gombot látasz?	Hét gombot látok.
Hány hógolyót látasz?	Két hógolyót látok.
Hány jégcsapot látasz?	Hat jégcsapot látok.
Hány sárgarépát látasz?	Két sárgarépát látok.
Hány fenyőfát látasz?	Három fenyőfát látok.
Számoljunk: egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét.	

There is a sledge in the picture.	It is here.
There is a pot in the picture.	It is here.
There is a broom in the picture.	It is here.
There is a boot in the picture.	It is here.
There is a window in the picture.	It is here.

Van szánkó a képen.	Itt van.
Van fazék a képen.	Itt van.
Van seprű.	Itt van.
Van csizma a képen.	Itt van.
Van ablak a képen.	Itt van.

Gyakorold a számok trását!

A számnevek és a többes számú főnevek összekapcsolódását figyeljük meg az angol szövegben! Hosszú időt és sok fáradozást vesz igénybe a „How many...” típusú mondatok megtanulása.

16. There are four seasons in a year.

In autumn it is cool.	There are ripe apples on the trees.
In winter it is cold.	There is a snowman on the hillside.
In spring it is warm.	There are flowers in the garden.
In summer it is hot.	Let's go swimming to the swimming-pool.
Colour the pictures.	
I can see some red apples.	They are here.
I can see some yellow pears.	They are here.
I can see some blue flowers.	They are here.
I can see some brown leaves.	They are here.
Count the petals: one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten.	
How many ears of wheat can you see?	Let's count them.
People make flour from wheat.	
Do you like eating apples?	Yes, I do.

16. Egy évben négy évszak van.

Ősszel hűvös az idő.	Érett almák vannak a fákon.
Télen hideg van.	Hóember áll a domboldalon.
Tavasszal meleg az idő.	Virágok vannak a kertben.
Nyáron forróság van.	Menjünk úszni az uszodába!
Színezd a képeket!	
Piros almákat látok.	Itt vannak.
Sárga körtéket látok.	Itt vannak.
Kék virágokat látok.	Itt vannak.
Barna leveleket látok.	Itt vannak.
Számold meg a virágszirmokat: egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz.	
Hány búzalkalászt látsz?	Számoljuk meg!
Az emberek lisztet készítenek a búzából.	
Szeretsz almát enni?	Igen, szeretek.

Do you like eating pears?	Yes, I do.
Do you like eating cakes?	Yes, I do.
Do you like eating bread?	Yes, I do.
What is the weather like today?	It's windy.
What is the weather like today?	It's sunny.
What is the weather like today?	It's cloudy.

Válassz nehéz helyesírási szavakat!

17. I wish you a merry Christmas.

This is my family.	We are at home.
My father is sitting in an armchair.	He is reading.
He is reading.	He is reading a good book.
My mother is sitting in an armchair.	She is looking at me.
I am playing in the room.	I am playing with a ball.

This is our living-room.
 We have got a sofa in the living-room.
 We have got a picture on the wall.
 We have got a cupboard in the corner.
 We have got a carpet on the floor.

We have got a Christmas-tree in the living-room.
 What a nice Christmas-tree!
 Can you draw your Christmas tree?
 Draw the Christmas candles.
 Draw the Christmas decorations on your tree.
 Draw the sparklers.
 Draw the Christmas candies.
 Draw the Christmas presents.
 You have got a nice Christmas-tree, haven't you?
 What is the weather like today?
 It is cold and windy today.

Szeretsz körtét enni?	Igen, szeretek.
Szeretsz süteményt enni?	Igen, szeretek.
Szeretsz kenyeret enni?	Igen, szeretek.
Milyen ma az idő?	Szeles.
Milyen ma az idő?	Napos.
Milyen ma az idő?	Felhős.

Beszéljünk a képen látható emberalakokról is: They have got round faces. (Kerek arcuk van). They have got long eyelashes. (Hosszú szempillájuk van.) They have got nice hats. (Szép kalapjuk van.)

17. Kellemes karácsonyt kívánok.

Ez a családom.	Othon vagyunk.
Apám egy fotelban ül.	Olvas.
Olvas.	Jó könyvet olvas.
Anyám egy fotelban ül.	Engem néz.
A szobában játszom.	Labdával játszom.

Ez a nappalink.
 Van egy díványunk a nappaliban.
 Van egy képünk a falon.
 Van egy szekrényünk a sarokban.
 Van egy szőnyegünk a padlón.

Karácsonyfánk van a nappaliban.
 Milyen szép a karácsonyfá!
 Le tudod rajzolni a te karácsonyfádat?
 Rajzold le a karácsonyi gyertyákat!
 Rajzold a karácsonyfadíszeket a fádra!
 Rajzold le a csillagszórókat!
 Rajzold le a szaloncukrokat!
 Rajzold le a karácsonyi ajándékokat!
 Szép karácsonyfád van, ugye?
 Ma milyen az idő?
 Hideg és szeles az idő ma.

Az üres helyre rajzold le karácsonyfákat!

Rajzolta Faragó Péter, Általános Iskola, Oros.

A rajzolást kérő szövegben a többes számú főnevek előtt határozott névelőt mondjunk, ha a gyermek saját karácsonyfáját, díszeit, ajándékait rajzolja le!

ITTZÉSNÉ NAGY BEÁTA – BORSOS MARIANN

Városi Egészségügyi Szolgálat Gyermekrehabilitációs Központja
Debrecen

A zeneterápia hatása a sérült gyermekek személyiségére

Három éve költözött a debreceni Gyermekrehabilitációs Központ új épületbe (Intézetvezető főorvos: Dr. Vekerdy Zsuzsanna).

Sok gyermek és szakember örömeire régi vágyunk valósult meg, amikor új terápiás programot indíthattunk be, a zeneterápiát.

A zene ősidők óta létezik, és részt vesz az ember mindennapi életében, érzelmeiben és a lélektani jelenségek sokaságában. Ennek sokoldalú hatásáról és erejéről, Kodály Zoltán így ír: „A zene hatása emberformáló erő, mely kihat az egész személyiségre. Az értékes zene fogékonnyá teszi az embert a szép befogadására, formálja az ízlést és az emberi magatartást”.

Már a kisgyermekkel meg kell éreztetni a muzsika adta felemelő érzést, aktív, pihentető hatását, a mozgást kiváltó kreatív erejét. A szabad hangszeres és asszociatív improvizáció, a szimbólumok zenei és kreatív terápiás alkalmazása, a zenehallgatás és az alkotó képzelet összekapcsolása a táncsal, az együttmozgással, az együtténekléssel, az érintéssel, a tekintettel való kifejezéssel, nem csupán a mozgást, az értelmi képességeket, hanem a teljes személyiséget fejleszti. A zenei nevelésnek tehát transzferhatása van a gyermek képességeire: a mozgás, az egyensúlyozás, és a megfigyelőképessége. A zene elvontsága, meghatározatlan tárgyiassága miatt, kiválóan alkalmas általános nevelési eszközként egészséges gyermekeknél is.

Ennek ismeretében és tudatos alkalmazásával végezzük Kokas Klára zeneterápiás módszerére építve a zenei foglalkozásainkat gyermekpszichológus és zenepedagógus vezetésével, a Hollandiában alkalmazott nondirektív hangszeres technikával és kreatív terápiával kiegészítve.

A mozgássérült, pszichoszomatikus zavarokban szenvedő és vak gyermekek – kik sokszor halmozottan sérültek –, olykor több száz kilométerről érkeznek intézetünkbe.

A kis falvakban, de olykor még a városban is nagyon nehezen tolerálja társadalmunk a „másságot”, s ez újabb töréseket, feszültséget okozhat a gyermekek személyiségében és családjukban.

A zene közösségteremtő ereje, illusztráció képessége, feszültségoldó hatása, karakterizáló és stílusteremtő képessége révén személyiségfejlődést érhetünk el.

Célunk: A sérült gyermekek gátlásosságának csökkentése, szorongásuk oldása, önbizalmuk, önkifejezésük fejlesztése és növelése, szociális kapcsolataik és kapcsolatteremtő-képességük, együttműködésük, figyelemkoncentráció-képességük fejlesztése, viselkedési zavarai, pszichés feszültségük oldása stb. Így közreműködőbbé tehetők az egyéb kezeléseknél való részvételben, a családban, az óvodában, az iskolában, s így közvetlen környezetünkben is.

A rehabilitáció előfeltétele a komplexebb kontaktusteremtő-képesség kialakulása és stabilizálása.

A zeneterápia mint módszer a szocioterápiák összes hatásmechanizmusát magában foglalja, ezen túlmenően a szociális kapcsolatteremtésnek is eszköze. Csoportterápiás hatása sokrétű, hat a kommunikációs kapcsolatokra is. A szorongásoldás egyik legjobb eszköze, de elősegítheti az esztétikai érzés kialakulását, illetve újra kifejlődését, az alkotó, a kreatív tevékenységet is.

A zene terápiás felhasználása csoportalakítást tesz lehetővé, így közvetlenül kihat az intézmény egészére, sőt messze annak falain túl is. Ugyanis megnyílik az út a nonverbális terápiáktól a verbális felé.

A zene számos terápiás lehetőséget nyújt a gyógyítás bármely területén. Végso célunk tehát a testileg és lelkileg sérült gyermekek társadalomba való beilleszkedésének elősegítése, a szociabilitás javítása, tüneteik mérséklése, illetve megszüntetése. Azok a gyerekek, akikkel 5-7 fős csoportokban, barátságos, játékos, színes zeneszobában együtt játszunk a dallamok hullámain, többször túlszorongóak. A dallam egyszer csak elvarázsolja őket, és sajátos módon újracsendül mozdulataikban, pillantásaikban, alkotásaikban.

Nagyon fontos, hogy átéljük, megérezzük a gyermek problémáit, hangulatát. A dalok, a dalosjátékok, a hangszerek kiválasztásakor mindig figyelembe vesszük a csoportot, az egyes személyeket, a sérülésük okát. Ezeket még a nagyobbak is nehezen tudják verbálisan megfogalmazni, de bemutatkoznak, beszélnek, játszanak a hangszerek, a hangok, a dallamok nyelvén szorongásaikról, féleleimről. Mindezt a szabad improvizáció keretében a zenei kérdés-felelet, a tükrözés és a körpábeszéd stb. technikájával valósíthatjuk meg.

Az ének kísérete, a mondóka ritmusosságának érzékeltetése a ritmushangszerek felhasználásával történik. A gyermekek szabadon válogathatnak a zeneszoba hangszerei közül – dob, cintányér, marimba, xilofon stb. Hangszeres játékuk a zenei készségfejlesztésen túl egyensúlyérzék, emlékezet, figyelem, koncentráció képességük fejlesztésére is szolgál, feszültségük, szorongásaik oldódása mellett.

A zene átadása is megköveteli az együttérző intimitást, a biztonságos érzelmi közösséget, amely a gyermek modelljévé és ezáltal majd személyiségének részévé válhat.

A szorongásra való hajlamot, ennek mértékét a részletes egyéni személyiségvizsgálat mellett a State-Trait Anxiety Inventory (STAI) teszttel mértük. A terápia megkezdése előtt megkértük a szülőket – mivel többnyire óvodáskorú és kisiskolás gyermekek alkotják csoportjainkat, akik még nem tudnak írni, – töltsék ki a gyermekükről e tesztet. Majd fél év elteltével újra kiosztottuk a kérdőívet. Így objektív, konkrét, számszerű értéket is kaptunk a gyermekek szorongásának csökkenéséről, amely legtöbb esetben igen jelentős volt. Aktívabbá, közösségi (óvodai, iskolai) foglalkozásokon beilleszkedőbbé, bátrabbá, szorongásmentesebbé, barátkozóbbá, nyitottabbá, közlékenyebbé váltak otthon és naponkénti közösségükben is, már pár hónap zeneterápiás foglalkozás után is gyermekeink.

A gyermekek igen nagy örömmel járnak foglalkozásainkra, s szinte „kicszerélődnek” rajta, szüleik, pedagógusaik véleménye szerint is.

Jó lenne, ha az országban minél több helyen nyílna lehetőség a zeneterápia alkalmazására az egészségügyi és a pedagógiai intézményekben. Elősegítve a normál gyermekek érzelmi és szemé-

lyiség fejlődését, a testi vagy lelki sérüléssel rendelkező gyermekek gyógyulását, közvetlen környezetükbe és társadalmukba való harmonikusabb beilleszkedését.

IRODALOM

1. Barkóczi Iloná és Pléh Csaba: Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata, Bács-Kiskun m. Lapk. Váll. 1993. 154. p.
2. Kokas Klára: Képességfejlesztés zenei neveléssel, Bp., Zeneműkiadó, 1972. 120 p.
3. Kokas Klára: Személyiségformálás zenei neveléssel, In. Óvodai nevelés, 1974/3. 94–96 p.
4. Kokas Klára: Amerikában tanítottam, Bp., Zeneműkiadó, 1978. 135 p.
5. Kokas Klára: Személyiségformálás zenével. Improvizált zenei mozgások gyermekekkel. In. Budapesti Népművelő, 1979. 3–4.
6. Kokas Klára: Gyerekek originális kifejezési formái zenéhez, Kodály Szeminárium, Kecskemét, 1980. 24. p.
7. Kokas Klára: A zene felemeli a kezeimet, Akadémiai Kiadó, 1992. 205 p.

MARGITAINÉ HORVÁTH ÁGNES

Kazinczy Ferenc Általános Iskola

Nyírbogdány

Kazinczy - nap iskolánkban

„Aki tud is, akarja is a jót,
lehetetlen, hogy ne ragyogjon.”
(Kazinczy Ferenc)

Második éve, hogy iskolánk névadójának, Kazinczy Ferencnek a születésnapján – október 27-én – Nyírbogdányban Kazinczy-napot szervezünk. Így tanulóink egyre jobban megismerik névadónk sok nélkülözéssel teli életét, irodalomszervező munkásságát, a nyelv megújítására tett kísérleteit.

Az általános iskolai tananyag amúgy is igen mostohán bánik Kazinczyval. Bár ebben az évben örömmel láttam, hogy a Nemzeti Tankönyvkiadó 12 éveseknek szánt irodalomkönyve ismerteti Kazinczy életrajzát, és olvasható benne néhány örök értékű epigrammája is.

Halász Gábor századunk első felének irodalomkritikusa ezt írta Kazinczyról: „Egy század óta akarva akaratlanul minden magyar író az adósa.” Úgy gondolom, nemcsak az írók, hanem mindannyian adóasai vagyunk, akik magyarul beszélünk.

Üdvös lenne, ha a „nyelv teremő mesteréről” egyre több iskola megemlékezne. Segítségül szívesen felajánlom műsorunk forgatókönyvét, amely a kisebb gyerekek számára is érthetően mutatja be Kazinczy életének első húsz évét. (A későbbiekben tervezzük a folytatást.)

Azt hiszem, minden megemlékezéssel egy kicsit törlesztünk adósságunkból.

Szín: Kazinczy ül az íróasztalnál. Az asztalon gyertyatartók, kalamáris, könyvek. A többi szereplő félkörben áll.

Vers: Takács Tibor: Kazinczy előtt

Zene: Beethoven VI. szimfónia II. tétel (részlet).

I. szereplő:

Kazinczy Ferenc ősei a XVI. század végén még jobbágyi sorban éltek a Borsod megyei Kazinc faluban. Az életrevaló ősök azonban idővel birtokot és hasznos hivatalt szereztek. A második generáció már nemesi kiváltságokkal bírt.

A XVIII. század derekán a Kazinczyak az alig száz éve szerzett birtokon, a Sátoraljaújhelytől nem messze eső Regmecen éltek.

2. szereplő:

1759. október 27.

Kazinczy József és Bossányi Zsuzsanna házasságából megszületett az első gyermek: Ferenc.

Ferenc Érsemlyénben, a nagypai házban látta meg a napvilágot, ott teltek gyermekévei is.

Ferencet még nyolc gyermek követte a sorban: Dénes, Julianna, László, Klára, Zsuzsanna, Teréz, József, Miklós.

3. szereplő:

Az időős Bossányi nagypapa a korabeli nemesnek az a típusa volt, aki megvetett mindent, ami az időben divatosnak számított.

A nagypapát jó gazdaként ismerték szerte a vidéken: ménese, nyájai örömeire voltak, nem haszonra.

Hosszú ideig a nagypapa volt a példakép.

Kazinczy:

„Nagypámnak ifjabb, sőt még férfi éveiben is igen csinos kézírása volt. Később a keze reszketett, amiatt oly inast tartta mindég, aki írni tudott, s diktálgatá leveleit.

A diktálások minden nap folytak, s én nagyatyám módjait s mennydörgéseit derekasan eltanultam.

Ha levél érkezett, s nagyatyám távol vala, felültetem magam az asztalra, s utánozám őt a diktálásban.”

4. szereplő:

Így érthető, hogy mielőtt iskolába került volna, megtanult írni. 1764 decemberéből, 5 éves korából maradt ránk szüleinek szóló első levele, neve alatt a titulussal, Kazinczy Ferenc generális. A család ugyanis katonának szánta első gyermekét.

Kazinczy:

„Még bírom egy levelemet, melyben nevem alatt áll a generálisi titulus, de hihetőleg keserves sírással írtam oda, mert a tinta színe különbözik.”

4. szereplő:

A tanulást az érsemlyéni iskolamester keze alatt kezdte, aztán hazakerült Regmecre.

Itt kezdte latin tanulmányait Dénes öccsével közösen.

Kazinczy:

„Atyám igen vallásos ember vala, meleg szeretettel terelgetett minden felé, ami szent, ami jó.

Különbözött a korabeli férfiaktól, kiknek öröme a vigadás, ital, tánc és kártya volt.

Idilli életet éle, jó és ritka szépségű hitvesének hű férje, gyermekeinek szerető atyja, kit a nem jó példák meg nem szédíthetnek.

Reggel velünk, estve mindig cselédjeivel együtt végzé el imádságát.”

5. szereplő:

Az édesapa hamar rádöbrent, hogy fia nem vágyik a katonaélet után. A hallott bibliai történeteket másolgatta titokban.

Kazinczy:

„Atyám örülve látá, hogy nyomdokait járom. Örvendezéssel szalada anyámhoz, hogy fiuk generális ugyan nem lesz többé, de könyvcsináló.”

7. szereplő:

A regmeci házitánító tudománya rövid ideig bizonyult elegendőnek. Ezért is, meg hogy a német nyelvben jártasságot szerezzenek, Késmárkra küldték őket. Itt a tanulmányokban keveset haladtak előre. Amikor visszaemlékezett az itt töltött évekre, két emlék toladott elébe: az egyik az olvasás örömeé.

Távol a szülői háztól egy érzelmes regény került a kezébe. Beleolvasott, s azután nem tudta letenni.

Kazinczy:

„Ebből kapák még több kedvet az olvasáshoz, s aki ezt kapott, mindent kapott.”

7. szereplő:

A másik élményt a természet jelentette, a késmárki gyönyörű rétek, a városhoz közelre emelkedő Tát-ra csúcsai. Órákig analógáltak a varázs látványon.

6. szereplő:

Vers: Kazinczy Ferenc: A tavaszhoz

1. szereplő:

1769 őszén Patakra került, s az iskola tíz évig adott neki otthont. Felnőttként is gyakran idézte vissza e tíz esztendő. A harmadfél száz éves múltra visszatekintő főiskolán először neki is kijutott a kisdíák keserveiből.

A mellé állított felsőbb osztályos diák csak a szajkó módra megtanulandó szövegeket követelte. Azzal kevésbé törődött, vajon azok értelmét felfogja-e a kérdező. A szóról szóra tanulás már a nagyapai háznál is gondot okozott neki, Sárospatakon a gond kinná növekedett. Később is gyakorta felemlgette azokat a rettegéssel teli órákat, amik a lecke kikérdezésével teltek.

Kazinczy:

„Midőn a kirendelt felsős diák elé állék, hogy felmondjam leckémet, előre megzavara ijesztéseivel, s rettegven a büntetéstől, előtte három sort sem tudtam soha elmondani.”

3. szereplő:

Ezek az ijesztések sokszor valóságos keservekké váltak, ha a kisdíák sikertelenül rugaszkodott a lecke felmondásának.

Egyébként sem volt irigylésre méltó a gyerek sorsa. Este 11 órakor fekdühetek, s már hajnali három órakor felverték őket, hogy elvégezzék a tanítójuk követelte munkát, a szoba takarítást, a cipőtisztítást, a befűtést. A felsős diákok persze kényük szerint nyújtóztak fekhelyükön. Ha még a leckefelmondás sem ment, verés következett, esetleg bőjt vagy szégyenszékállás a kollégiumban.

E sok kintől ritkán lehetett menekülni. Esetleg akkor, ha egy-egy emberséges tanár vette védelmébe a kisdíákat.

Kazinczy:

„Egy felügyelet alkalmával engem tévének üdvözlőnek. Bejövénék a professzorok, elkezdém a rigmusomat, s a harmadik szón elakadtam.

Professzor Szentgyörgyi István kérdőre voná a tanítót, miért nem tudja a gyermek a köszöntőt.

Azért – válaszolta a tanító, mert nincs emlékezőtehetsége.

Nem igaz! – mondta a professzor:

– Ha én neki valamit beszélek, jól el tudja mondani, ha könyvet adok neki, midőn visszahozza, mind elmondja, amit olvasott.”

2. szereplő:

Természetes, hogy Szentgyörgyi professzort szerette legjobban oktatói közül. Érthető, hogy hozzá fordult első irodalmi kísérleteivel. E tanára biztatta akkor is, amikor görög nyelvtanulmányaiba kezdett. ez a kapcsolat tanár és tanítvány között később is fennmaradt, sőt bizalmassá változott.

Pataki diáksága alatt ráébredt arra a szóval ki nem fejezhető boldogságra, ami az újonnan megszerzett tudás birtokában elfogja az embert.

A szajkózás gyötrelmeit a folyópart és a berek békessége enyhítette a Bodrog-parti Athénban, amiként akkoriban Patakot emlegették. Ide menekült diáktársaival.

Zene: folytatás

2. szereplő:

Vers: Kazinczy Ferenc: A pataki vár erkélyén

5. szereplő:

Az olvasás gyönyöreivel Késmárkon ismerkedett meg, Sárospatakon ez már szenvedéllyé vált.

Hirtelen vágy szállta meg: mindent, ami megismerhető, habzsolva magába tömni.

A szokásos diákszórazások nem érdekelték.

Kazinczy:

„A tarokk-kártyát nem ismerem, részeg soha nem voltam, a pipa bűdös gyönyörűségét nem ismerem. Nem veszek részt a tivornyakon, a szokásos hétköznapi táncokon, ablaktöréseken.

Helyette a könyvtár lett a birodalmam.”

4. szereplő:

A sárospataki diák, hogy teljesítse apja jóvondölését, miszerint „könyvcsináló” lesz, alig 16 éves korában – anyja unszolására – jelentette meg „hirtelen összefirkált” könyvecskéjét Magyarország földrajzáról, Magyarország geographica címmel.

Nagy sikert nem aratott vele, sőt társai még gúnyolták is miatta.

Kazinczy:

„Szerettem volna, hogy nyeljen el a föld. Nevem nyomtatva soha többé nem lesz!”

7. szereplő:

Ígéretét azonban nem tartotta meg. Akit könyvcsinálónak szánt a sorsa, az nem szökhett el előle. Még kisdíák volt Sárospatakon, amikor Dénes öccsével az egyik főúri családnál kellett tanulótársai nevében tisztelgennie. Ez a látogatás kimondhatatlan hasznot hozott számukra, ugyanis az ajándékok között lapult néhány könyv is, többek között Bessenyei Györgynek két munkája is.

A kis Kazinczy alig várta, hogy az utazóbatárba szállhasson, s kézbe vehesse a könyveket. Ügyet nem vetett a kocsi döccenéseire, falta a sorokat.

Zene: folytatás

5. szereplő:

Patakra már ezzel az élménnyel érkezett. Tanulótársai biztatására, meg azért is, hogy jobb munkával feledtesse első könyvének sikertelenségét, Bessenyei György egyik német nyelvű művének fordítására készült. Tudósította erről az író is, aki a munka elvégzésére serkentette a 17 éves Kazinczyt.

1. szereplő:

Ki döntheti el, melyik volt az irodalom felé vivő sorsdöntő pillanat életében? A nagyapai háznál írott első levél? A késmárki érzelmes regény olvasása? A Szentgyörgyi professzorral együtt töltött órák? Vagy Bessenyei írásra biztató levele?

Tény az, hogy ez időtől kezdve szenvedélyesen bújt a könyveket, kereste-kutatta az újabb alkotásokat.

2. szereplő:

1777-ben nagybátyjával Pest érintésével Bécsbe indult. A világból akkor még keveset ismert. Ám most sem arra gondolt, milyen egy nyüzsgő nagyváros, hanem hogy milyen irodalmi élmények várnak rá. Pestre is azért vágyott, hogy új könyv birtokába jusson. A Pestől Bécsig tartó úton állandóan olvas. Még nem sejtí, mekkora új élmény vár rá: találkozás a képzőművészettel. A képzőművészeti alkotásokat mindig szerette. Csak hát a bécsi út előtt mit láthatott a maga környezetében? Esetleg jól-rosszul sikerült portrékat, meg könyvek illusztrációjaként rézmetszeteket. Kisgyermek kora óta maga is rajzolgatott, festgetett.

Kazinczy:

„Szüntelen rajzolgaték, olykor éjjel is, három-négy gyertyát gyújtván meg, míg a rajzolásban csaknem egészen megvakulék.”

5. szereplő:

1779-ben, húszéves korában mondott búcsút Pataknak. 10 évet töltött itt, s amikor távozott, így foglalta össze az iskolában tanultakat:

Kazinczy:

„Az én koromban Patakon és Debrecenben az ifjú nem tudta egyebet, midőn iskoláit elhagyta, mint teológiát.”

2. szereplő:

Ő ekkorra már érezte: e tudós balgatagságok felett eljárt az idő. Többre tartotta, meg szükségesebbnek vélte a „matézist és fizikát, a filozófiát és a históriát.”

Elvégezte önmagában a szükséges számvetést arról a 10 évről, amit a kollégium nyújtott neki:

Kazinczy: (feláll) „Tudám, amit feledni kell!”

*

Tisztelt Előfizetőinkhez!

Mindenképpen bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük tisztelettel minden Előfizetőnket, hogy az 1996. évi előfizetési díjat, amely ettől az évtől 300 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjék: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények; 11735005-20003933. Aki 200 forintot fizetett be, attól csak a különbözet befizetését kérnénk.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

DR. BERECSKI SÁNDOR

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Szeged

Emlékezés Nagy Sándorra születésének 80. évfordulóján

Nagy Sándorról nehéz úgy írnom, hogy ne idéződjene fel bennem a vele kapcsolatos személyes emlékek: a tudósról, az emberről, a tanárról.

Íróasztalomon még ma is őrzöm a kiskunfélegyházi tanítóképző 1943-tól 1948-ig tanuló diákjainak tablóját, s rajta Nagy Sándor fényképét. Az 1948-ban 32 éves fiatal, kezdő tanár derűs s határozott tekintettel néz ránk. Osztályfőnökünk volt, Kelemen Lászlótól „örökölt” bennünket. 1945-ben került a kiskunfélegyházi tanítóképzőbe, s mivel mi akkor III. éves diákok voltunk, didaktikát és gyakorlati kiképzést tanultunk tőle. Mint azt a Pedagógiai Szemle 1963. évfolyamában megjelent *Életemről, munkámról* című önéletrajzi vallomásából is tudjuk, a kiskunfélegyházi tanítóképző intézet volt számára az első munkahelye, osztályunk is az első tanítványai közé tartozott, és az egyetlen középiskolai osztálya, ahol osztályfőnöki feladatokat is ellátott. Nemcsak féltünk, hanem retgettünk is tőle. Gyakran remegett hangjától az egész intézet. S mégis egész egyénisége derűt sugárzott. Határozott, szigorú, kemény egyéniség volt, s emellett közvetlen, jókedvűen ironizáló s nagyon barátságos légkört teremteni tudó tanár. Minden órája tudományos igényességével élményt adó, érdeklődést keltő és lebilincselő volt. Nem véletlen, hogy a kiskunfélegyházi tanítóképzőben eltöltött éveket úgy idézi fel későbbi visszaemlékezéseiben, mint a tudományos munkásságának kezdeti ösztönzést adó időszakát. Nyolcvan évvel ezelőtt, 1916-ban született egy kis ormánsági faluban. Az elemi iskola, majd a polgári iskola után vetődött fel életének nagy kérdése: „vajon lehet-e és meddig lehet az egyébként is szerényre méretezett célkitűzésű tanulmányokat folytatni?” 1930-ban kezdi meg tanulmányait a nagykőrösi tanítóképzőben. Élete szép élményeként említi meg, hogy 1932-ben zenében elért kiemelkedő eredményéért művészi almanachot kap Nagykovács város ajándéka-ként. Pedagógus pályájának alakulása szempontjából meghatározónak tartotta azt is, hogy 1935-ben elnyeri a nagykőrösi tanítóképző intézet pályázatának első díját a legjobb tanítási gyakorlatáért, melyet a beszéd- és értelemgyakorlatok című tantárgyon belül „*A gyermekkor jelentősége*” címen dolgozott ki. Meghatározó élmény volt számára, hogy a díjat Imre Sándor, „az akkori elméleti pedagógia legkiemelkedőbb képviselője” nyújtotta át neki. „Innen származtatom azokat az első didaktikai eszmélkedéseket az oktatómunka sokféle vonatkozásában, s mindennekelőtt az oktatás processzusának figyelemmel kísérését, a vele való foglalkozást, mely jóval később, úgyszólván kizárólagossá vált pedagógiai érdeklődésemben.”

A nagykőrösi tanítóképző intézetben 1935-ben fejezi be tanulmányait. 1935 őszén egy Fejér megyei faluban végzi két éven át pedagógiai gyakorlatát, egy részben osztott népiskola IV-V. és VI. osztályában. E két évet nem érezte elveszett éveknél, sőt megjegyzi: „fájlalnám, ha ezek tapasztalataival a későbbiekben nem rendelkeztem volna.”

1937-ben kezdi meg felsőfokú tanulmányait a szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán és a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen. A magyar-történelem tanári szak mellett filozó-

fia-pedagógia főszakos. Tanári diplomáját magyar-történelem szakból 1941-ben szerzi meg, majd 1943-ban – mint az Apponyi kollégium (tanítóképzőintézeti tanárképző) hallgatója – a főszakjából teszi le vizsgáit. Visszaemlékezésében érdekesen rajzolja meg a tanárképző főiskolán és az egyetemen szerzett élményeit az előadott tudományokról és az előadó tanárokról. A pedagógiai, filozófiai előadásokat általában szürkének, túlzottan körülhatároltnak ítéli meg. Kiemeli azonban Sfk Sándornak – többek között – Ady Endréről és Várkonyi Hildebrandnak pszichológiai előadásait. Viszont Nagy Sándor didaktikai érdeklődését, az iskolákban folyó oktatómunka gyakorlati kérdéseiről vonzódását mutatják azok a sorok, amelyeket a gyakorló iskolával kapcsolatban ír le. Amíg az egyetemi, főiskolai elméleti pedagógiai előadásokat közepszerűeknek, kevésbé kiemelkedőknek minősítette, addig „a főiskolával egybekapcsolt gyakorló iskola – mely a „Cselekvés iskolájának” kiemelkedő magyar változata volt, – színes és sokirányú, jól szerzett és kitűnő tanárok által lebonyolított munkájával komoly nevelő és inspiratív tényezőként illeszkedett bele a tanárra fejlődés folyamatába.” Mint Apponyi kollégista két évig díjtalan gyakornoki állást tölt be az egyetemen. 1943-ban készíti el egyetemi doktori disszertációját „*Kemény Zsigmond etikai nézetei*” címmel, amely 1943-ban meg is jelenik az Irodalomtörténeti Közleményekben.

A tanári diploma megszerzése után elsodorta a háború. 1945 őszétől nyer kinevezést a kiskunfélegyházi tanítóképző intézetbe, s itt 1948 őszéig tanít didaktikát, neveléstörténetet, lélektant, iskolaszervezetant, és irányítja a gyakorlati kiképzést. Életének ennek az időszakáról írja: „Végképp ezek az esztendőik döntötték el, hogy a neveléstudomány területén s ezen belül is alapvetően a didaktika területén fogok „lehorgonyozni”.

1948 őszén a kiskunfélegyházi tanítóképzőből pedagógiai tanulmányai folytatására Budapestre kap belföldi ösztöndíjat. Ezekben a hónapokban Kurt Lewin oktatáslélektani vizsgálódásaival kapcsolatosan végez kísérleteket, az elkészült tanulmány azonban nem jelenik meg.

1949 tavaszán nevezik ki a pécsi Pedagógiai Főiskolára főiskolai tanárnak. A neveléstudományi tanszéken a pedagógia mellett filozófiát is tanít. 1950-ben kap megbízatást arra, hogy szervezze meg a gyakorló iskolát. A gyakorló iskolai tanárok kiválogatása érdekében számtalan sok órát látogatott, sok órát és óraleírást elemzett. Ezek tapasztalati anyagát dolgozta fel 1951-ben „*Az új anyag közvetítésének néhány kérdése*” címmel, amely 1952-ben jelent meg.

1952-ben nevezik ki a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékére egyetemi docensnek. S itt már módja van csak didaktikával foglalkozni, főleg a pedagógiai szakosok képzésében. 1954-ben készíti el kandidátusi disszertációját „*A didaktika alapfogalmai és a tanítási óra felépítésének kérdései*” címmel. Ennek alapján nyeri el 1955-ben a kandidátusi tudományos fokozatot. E mű – kibővítve – 1956-ban jelent meg. 1954-ben felkéri a Pedagógiai Tudományos Intézet megszervezésére és vezetésére, melyet 1958-ban ugyancsak az ő vezetésével szerveznek át. 1959-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékének vezetője, egyetemi tanári kinevezéssel, 1973-tól pedig a neveléstudományi és pszichológiai tanszékcsoport vezetője.

1961-ben főszerkesztésével jelenik meg a *Magyar Pedagógia* című akadémiai folyóirat. Főszerkesztői tevékenységét 1985-ig folytatja.

1960-ban írja meg „*Az oktatási folyamatra vonatkozó nézetek történeti alakulása és mai helyzete*” című tanulmányát, s ennek alapján nyeri el a neveléstudományok doktora fokozatot. A mű 1961-ben jelenik meg.

Kiss Árpáddal együtt szerkesztője volt a *Tanulmányok a neveléstudomány köréből* című tanulmányköteteknek, melynek első kötete 1958-ban jelent meg.

Főszerkesztője a *Pedagógiai Lexikon* négy kötetének 1976-tól 1979-ig.

Utolsó nagy műve 1993-ban jelent meg „*Az oktatás folyamata és módszerei*” címen.

1994. november 14-én halt meg.

Nagy Sándor az 1945 utáni magyar tudománytörténet egyik kiemelkedő egyénisége. Egy olyan tudománynak – a neveléstudománynak és ezen belül a didaktikának – a művelője volt,

amelynek tudományos voltát, jellegét még ma is sokan vitatják. Nagy Sándor kétségtelen érdeme, hogy munkásságával, tudományos tevékenységével és eredményeivel tekintélyt szerzett ennek a tudományágnak. Annak a – sajnos egyre gyérülő – generációnak volt nagy egyénisége, amelyre egy nagy történelmi változás után az a feladat várt, hogy az új társadalmi, gazdasági, politikai és tudományos helyzetben és feltételek között megújítsa a maga által választott tudományt.

Érzelmi motivációi szükségszerűen vezették el a didaktika megújításához. Így vált évtizedekre – ahogyan tréfásan emlegettük – a didaktika „pápájává”, egymást követő kiadásokban megjelenő didaktikai jegyzetei, tankönyvei – sokszor színük alapján megkülönböztetve – a didaktika „bibliájává”, tekintélye, szakmai, tudományos megállapításai pedig vitathatatlanul a egyben a didaktika további fejlődésének alapjává. Több pedagógus generáció nevelkedett fel a „nagy-sándori” didaktikán, kialakítva egy új didaktikai gondolkodásmódot, szemlélet- és eszmerendszert. Tanári és tudományos tevékenysége, munkásságának értékelése még hosszú ideig lesz tárgya és feladata a tudományos kutatásnak, hogy jelentőségét a maga teljességében feltárhassuk. Nekünk most csak néhány utalás megtételére van lehetőségünk.

Mielőtt didaktikai vonatkozású munkásságát ecsetelném, utalni szeretnék azokra a tanulmányokra, amelyekben Nagy Sándor a magyar neveléstudomány helyzetével, feladataival foglalkozik, tisztázva e fontos tudomány szerepét. Itt nincs hely arra, hogy a magyar neveléstudománnyal kapcsolatos megállapításait, szellemes érveléseit – azokkal szemben, akik vitatták, lenézték e tudományt – részletesen idézzük. Csak e tanulmányok címeinek a megemlítésére kerithetünk sort. 1959-ben készült a *„Központatlanságunk és hazai pedagógiánk új feladatok előtt”*, 1962-ben publikálta *„A neveléstudomány rendszertani problémái”* című művét, 1964-ben pedig *„A neveléstudomány egységéről”* címűt. A magyar neveléstörténetnek jelentős eseménye volt az 1970-ben megrendezett V. Neveléstudományi Kongresszus, amely új szakaszt nyitott a magyar pedagógia fejlődésében. E kongresszuson hangzott el Nagy Sándor előadása *„A neveléstudomány helyzete, feladatai, intézményei, kapcsolata más tudományokkal”* címen. 1971-ben készíti el *„A pedagógia tárgyának jelenkori problematikája”* című értekezését, 1973-ban pedig *„Kísérlet a pedagógiai kutatási módszerek definiálására és felosztására”* címűt. 1976-ban közli a *Vizsgálódások a pedagógia időszerű tudományelméleti kérdései* című művét. A neveléstudomány alapfogalmainak egyértelmű használatát s a neveléstudomány egész rendszerének szintetizálását szolgálta az 1978-ban megjelent egyetemi jegyzete *„A pedagógia alapjai”* (Bevezetés a pedagógiába.) címen. Lépest tartva a tudományok fejlődésével megírja 1981-ben *„Az oktatástechnológia a neveléstudomány rendszerében”* című munkáját. Az új irányzatok értékelése mellett nagy figyelmet fordít a múlt pedagógiai törekvéseinek elemzésére és felhasználására is. Elsősorban Nagy László pedagógiai örökségét vizsgálja a mai pedagógiai elmélet és gyakorlat hasznosíthatósága szempontjából: *„A didaktika mai fejlődési irányai és ezek előzményei Nagy László munkásságában”* (1982). S nagyon jelentős mű az 1988-ban megjelent könyve: *„Mába nyúló történelem: a harmincas évek pedagógiai irányai”* címen. Összegzést ad napjaink pedagógiai fejlődéséről, eredményeiről is: *„A neveléstudomány huszonöt évének tükröződése a Magyar Pedagógia című folyóiratban.”* (1985.)

Részletesebben kell kitérnünk Nagy Sándornak a didaktika területén végzett tudományos kutatására, mivel itt mutatkozott meg elsősorban tudomány megújító szerepe. Már hivatkoztunk életrajzának azokra az eseményeire, amelyek motiválták a didaktikával való intenzív foglalkozásra. Most a didaktikai vonatkozású műveinek időrendi sorrendjét tekintjük át, hogy lássuk tudományos fejlődésének egyenes vonalú menetét, logikai következtetességét. Meg kell állapítanunk: nem könnyű utat járt be. A didaktika elmélete és az iskolák tanítási gyakorlatának elméleti alapja Magyarországon az 1930-as, 1940-es években még túlnyomórészt a herbarti didaktika követése volt. Nagyon kevés iskolában adtak teret a reformpedagógia különböző irányzatainak. Ezek közé tartozott a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Gyakorló Iskolája, a Cselekvés Iskolája is. Nem véletlen, hogy Nagy Sándor érdeklődését nem kötötte le a korabeli didaktika közepszerűnek minősített elméleti előadása, annál inkább motiválta a gyakorló iskola metodikája, gyakorlati tanítá-

sa. Annál érdekesebb viszont, hogy a kiskunfélegyházi tanítóképzőben mind az elméleti didaktikai órákon, mind a gyakorlati kiképzés során még teljesen a „tömény” herbarti didaktika oktatásában részesített bennünket. Igaz, ez volt a hivatalos irányzat, s mint kezdő tanár ennek tanítását kellett követnie. Csupán az elmondottak igazolására szeretném megemlíteni, hogy a tanítóképző intézet gyakorló iskolájában a II. osztályos tanulók súgták az órát tartó tanítójelöltnek a herbarti formális fokozat következő elemét: „Kistanító bácsi, most jön az áthajlás.” Őrzöm még ma is tanítási gyakorlataimnak órávázatait tartalmazó füzetét, benne Nagy Sándor megjegyzéseivel. Nemcsak kedves történetként érdemes elmondani, de Nagy Sándor didaktikai felfogásának akkori helyzetéről is vall, hogy egyik osztálytársunkkal újra taníttatta az általános iskola III. osztályában tanított tananyagot, a „Kenérsütés”-t, mivel – indoklása szerint – hiányzott az óra felépítéséből a „hangulateltés”, vagyis ahogyan mondta: nem sikerült a jelöltnek megéreztetni a gyerekekkel a pékműhelyből kiáramló frissen sült kenyér bódító illatát.

Ettől a herbarti didaktikától távolodott el Nagy Sándor, és teremtette meg a modern magyar didaktika elméletét. Amikor 1952-ben az ELTE Neveléstudományi Tanszékére kerül, s a pedagógia szakos hallgatóknak csak didaktikai előadásokat vezet, akkor fogalmazódik meg benne az a célkitűzés, hogy a didaktikát az eddiginél differenciáltabb módon dolgozza fel. Vitathatatlan, hogy a dialektikus és történelmi materializmus tételrendszere hozzájárult egy modernebb didaktika kidolgozásához a herbarti didaktika dogmává merevült tételeivel és gyakorlatával szemben. Más kérdés, hogy ettől eltérő filozófiai rendszert az 1950-es évektől kezdve nem is vehetett alapul! Nagy Sándor didaktikai gondolkodásának rugalmasságát mutatja az is, hogy nem vált saját korábbi didaktikai nézeteinek merev őrzőjévé, védőjévé, hanem nagyon érzékenyen figyelte a didaktikával szorosan kapcsolatos tudományok fejlődését, és azok eredményeit be is építette didaktikai rendszerébe. Bár sokszor hivatkozik a tanítási gyakorlat ösztönző szerepére didaktikai elméletének kidolgozásakor, mégsem vált prakticistává.

Fő kutatási problémájával, az oktatási folyamattal számos művében foglalkozik. Bár az oktatási folyamat elméleti kérdéseivel még a kandidátusi disszertációjában sem foglalkozik, abba csak 1955-ben új fejezetként illeszti bele, s így jelenik meg könyve is 1956-ban. Innentől kezdve azután az oktatási (később: tanítási-tanulási) folyamat egyre kiszélesedő és elmélyülő vizsgálatával találkozunk. Nagy Sándor jól látta meg, hogy a modern didaktika legfontosabb kérdése az oktatás folyamatának filozófiai, pszichológiai, pedagógiai, majd később kibernetikai elemzése. Érdemes e témával kapcsolatos műveit időrendi sorrendben is megemlíteni, hogy lássuk: hogyan mélyül el egyre jobban e tudományos probléma kutatásában. 1962-ben *„Az oktatási folyamat strukturális kérdéseiről”* tart előadást, 1963-ban már *„Gondolatok az oktatási folyamat dialektikájáról”* közöl tanulmányt. Akadémiai doktori disszertációjában még szélesebb összefüggésben foglalkozik a témával: *„Az oktatási folyamatra vonatkozó nézetek történeti alakulása és mai helyzete.”* 1969-ben *„Az oktatási folyamat korszerűsítése”* foglalkoztatja megjelent értekezésében. 1976-ban *„A tananyag és az oktatási folyamat tervezésének időszerű kérdéseiről”*, valamint *„A tanítási-tanulási folyamat tervezésének komplex megközelítéséről”* ír. 1980-ban jut el a nevelési és az oktatási folyamat integrált megközelítésének elemzéséhez: *„A nevelési-oktatási folyamat kutatásával kapcsolatos tapasztalatok”* című tanulmányával. Külföldi tanulmányai alapján s az egyre gazdagodó külföldi szakirodalom megismerése révén érdeklődése kiterjed az oktatástechnológia problémáira is. Így pl. 1969-ben megtartott előadásában: *„A modern technikai eszközök nevelésmódszertani kérdései”*, 1975-ben *„A korszerű taneszközök kiválasztását befolyásoló didaktikai tényezők”* című tanulmánya, 1978-ban: *„Utószó Skinner: A tanítás technológiája”* című könyvéhez, 1981-ben *„Az oktatástechnológia a neveléstudomány rendszerében”*, valamint *„Az elmúlt évek oktatástechnológiai kutatásainak főbb fejlődési tendenciái.”* 1985-ben közli *„A tanítás-tanulás megváltozott didaktikai koncepciója, új tanítási technológiák megjelenése a két világrendszerben”* című munkáját, 1987-ben pedig *„Az oktatástechnológia funkciója a pedagógiai integrációban.”*

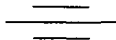
Nem kell különösebben hangsúlyozni a tanítási-tanulási folyamat elemzésének tudománytörténeti jelentőségét és fontosságát az iskolák gyakorlati oktató-nevelő munkájában. Hosszú évekre, évtizedekre van szüksége egy pedagógusnak ahhoz, hogy oktató-nevelő tevékenységét a pedagógiai folyamat komplex teljességében lássa, és szemléletmódjában, mindennapi óravezetésében, az egyes órákra történő felkészülésében érvényre is tudja juttatni.

Nagy Sándor gondot fordított arra is, hogy az oktatási folyamattal szoros összefüggésben vizsgálja az oktatás tartalmának kérdéseit. Így fordul figyelme a tantervelmélet problémái felé. Többek között 1977-ben megjelent tanulmányában *„A korszerű didaktika és a tantervek kialakítása”*, vagy 1979-ben *„A tananyag és az oktatási folyamat tervezésének időszerű kérdései”* címmel megjelent tanulmányaiban. Nagy László didaktikai örökségének feldolgozása során kezdi egyre erőteljesebben hangsúlyozni a tanulói aktivitás jelentőségét a tanítás-tanulás folyamatában. Ennek eddig elég kevés teret adott didaktikájában, s ezt nem egyszer didaktikája negatív oldalának is minősítik bírálói. Ezt emeli ki 1965-ben megjelent értekezésében is: *„A tanulói aktivitás Nagy László pedagógiájában”*, valamint 1982-ben *„Nagy László didaktikai koncepciójának fő vonásai”* címen, 1983-ban pedig *„Az oktatáselmélet új irányai Nagy László pedagógiájában.”* E probléma fontosságát azonban már korábban meglátja, s önmaga didaktikájának kritikájaként meg is fogalmazza.

Nincs lehetőség itt kitérni Nagy Sándor munkásságának teljes körű felvázolására: a tudományszervezésben, a tudományos bizottságokban végzett tevékenységére, a tanárképzésben, a tanárképzési – pedagógiai – programok kidolgozásában, a pedagógiai folyóiratok, a tudományos munkák szerkesztésében való részvételére. Áttekintve életét, megállapíthatjuk: gazdag örökséget hagyott ránk, melynek igazi értékelését majd az utókor igazolja.

1982-ben Deregén Gábor újságíró riportot készített Nagy Sándorral *„Hogy érzi magát, professzor úr?”* címmel. Életről, munkájáról; terveiről beszélgettek. S utolsó kérdésként az újságíró megkérdezte tőle, mi a véleménye a fiatalokról. Nagy Sándor a többi között a következőket mondta: *„Az új nemzedék nagyon érdeklődő, dinamikus, mozgékony nemzedék, amely minden korábbi generációnál gazdagabb ismeretek birtokában van. ...Vannak azonban bizonyos dolgok, amelyeket – azt hiszem – nem tanítunk meg a fiataloknak eléggé. A fiataloknak meg kell tanítani azt is, hogy mi a jó, mi a szép, mi a társadalmilag helyes cselekvés, viselkedésmód, mi az, hogy udvariasság, hogy ha ennek megfelelően a társadalmilag elvárt módon akarunk élni. Miközben a legkorszerűbb ismeretekre tanítjuk gyermekeinket, gondoljunk arra is, hogy ezen kívül még mi mindenre taníthatnánk, kellene tanítani őket!”*

Személyes emlékekkel kezdtem a Nagy Sándorról szóló megemlékezést. Azzal is szeretném zárni. 1946-ban egy esti órán a kiskunfélegyházi tanítóképző mindig zenétől hangos épületének egyik terméből gyönyörű zongoraszó hallatszott. Benyitottam. Nagy Sándor ült a zongoránál, s Chopin h-moll keringőjét játszotta. Fejével intett, hogy bemehetek. Lenyűgözve hallgattam. Utána elkértem tőle a kottát, hogy lemásoljam. A h-moll keringőt ma is erről a kottáról játszom.

DR. NAGY ANDOR

Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola

Eger

Magyar Médiapedagógiai Kutatóintézet

ELŐZMÉNYEK

Több mint három évtizede foglalkozunk a médiumok pedagógiai problémáinak kutatásával, oktatásával. A egri tanárképző főiskola tanszékén kialakított „műhely” felismerve a média tömeghatásában rejlő lehetőségeket, előbb a filmmel, annak elméleti, történeti, esztétikai vonatkozásaival foglalkozott. A 60-as évek közepén – amikor bevezették iskoláinkban a filmesztétika oktatását – tanfolyamokat szerveztünk pedagógusoknak, előadásokat tartottunk iskolákban, klubokban...

Részt vehettünk a Magyar Iskolatelevízió születésénél, majd elköteleztük magunkat a tévépedagógia mellett. Partnerként dolgoztunk együtt közel három évtizeden át az iskolatelevízió vezetőivel, munkatársaival. Véleményeztünk műsorokat, forgatókönyveket, koncepciókat alakítottunk ki az iskolatelevíziós műsorok korszerűsítése érdekében. Javaslatokat foglalmaztunk meg, amelyekből egy-egy esetben országos mozgalom bontakozott ki. Ilyen volt például a „Televíziót minden iskolának!”, ill. a Családi Kör klubmozgalom. E mozgalomhoz – amely kiválóan szolgált a műsorsorozat utóéletét – országos bázist alakítottunk ki, amely évente találkozókat szervezett a klubvezetők számára Budapesten.

Helyi, megyei, országos, majd nemzetközi iskolatelevíziós szemináriumokat rendeztünk Egerben. E rendezvénysorozat sikerét jelenti, hogy 1994-ben úgy határoztunk, hogy a magyar iskola születésének 1000. évfordulóját Egerben oktató-televíziós világkonferenciával ünnepeljük meg, amit az elmúlt évben be is jelentettünk.

Tudományos fokozataink, publikálásaink, hazai és nemzetközi konferenciákon tartott előadásaink mellett jelentős szerep jutott a pedagógusjelölteknek is, akik tudományos diákköri dolgozataikkal, diplomamunkáikkal bizonyították felkészültségüket, és öregbítették az egri főiskola hírnevét.

A Művelődési Minisztérium ún. VI. sz. kutatási főiránya keretében gazdájává váltunk a médiapedagógia-kísérlet irányításának. Hazánkban számos bázist alakítottunk ki, amely kiválóan funkcionált.

A jelenről

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a Magyar Televízióban egyre szerényebb szerepet töltenek be a pedagógiai műsorok, jóllehet talán soha nem volt olyan igény hazánkban a tanulóknak, a szülőknek, a pedagógusoknak sajátos műsorokkal történő támogatására, mint jelenünkben. Tény, hogy oktató-televízióknak is korszerűsödnie kell, új tartalommal, élményszerű közlési móddal, a modern technika széles körű felhasználásával kell megjelenjen műsorainak. Szerepet kell vállaljon az alternatív pedagógiai rendszerek terjesztésében, a Nemzeti Alaptanterv tartalmának, koncepciójának megismertetésében, a helyi tantervek készítésében, a korszerű módszerek, technikák terjesztésében, a felnőttoktatásban, a szülők pedagógiai kultúrájának fejlesztésében, a pedagógusok továbbképzésében stb.

Örömkre szolgál, hogy a médiaismeret végre hazánkban is a tanterv részévé vált. Problémát az okoz, hogy maga a pedagógus sincs felkészítve e tárgykör terjesztésére, közvetítésére. Pedagógusképzésünk ismét csupán követi és nem megelőzi a közoktatás reformját.

Részben a médiapedagógia iránti elkötelezettségünk okán, részben a jövő lehetőségeit és problémáit érzékelve alakítottuk ki ez év nyarán elgondolásunk: a *Magyar Médiapedagógiai Kutatóintézet* létrehozását egri és budapesti székhellyel.

A közhasznú társaságként működő intézet nyereség- és vagyonszerzési cél nélkül, számos funkciót kíván felvállalni és megoldani kvalifikált, több, tudományos fokozattal is rendelkező médiaszakember bevonásával.

Partnerkapcsolatot alakít ki a Magyar Rádióval és a Magyar Televízióval, a Duna Televízióval, az EBU (svájci központ)-val, a Filmtudományi Intézettel, a HUNDIDAC Szövetséggel, a Magyar Tudományos Akadémiával, a MTA Miskolci Akadémiai Bizottsággal, az európai médiapedagógiai kutatóintézetekkel, a pedagógusképző intézményekkel, a fővárosi és a megyei pedagógiai intézetekkel stb.

Vállalunk megbízások alapon koncepciófejlesztést, műsorelemzést, oktatást, archiválást, konferenciák szervezését stb. Együttműködési megállapodásunk értelmében az egyes televíziós műsorok (sorozatok) fogadtatásának, ill. hatásának elemzését, oktató-televíziós műsorok újraszerkesztését és esetleges terjesztését....

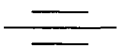
Jövőkép

Ezen a nyáron tudtuk meg, hogy a Magyar Televízió elnöke anyagi okok miatt nem tudja támogatni az 1994-ben bejelentett, 1996-ra tervezett oktató-televíziós világkonferenciát, így intézetünk vállalta annak rendezését – remélve a támogatók megnyerését. Szeretnénk bízni abban, hogy Franciaország és Olaszország után Magyarország is méltónak bizonyult a házigazdaszerepre, hogy hozzájárulhatunk a világ oktató-televízióinak korszerűsödéséhez, hazánk nemzetközi elismeréséhez.

Néhány nappal ezelőtt Egerből indult útjára a Nemzeti Alaptanterv. Miniszterünk a nálunk rendezett országos pedagógiai konferencián jelentette be, hogy a kormány jóváhagyta az iskolák alapidokumentumát, és ezzel a ténnyel új korszak kezdődött a magyar közoktatásban. Intézetünk a NAT-ban szereplő médiaismeret terjesztésében jelentős perspektívát lát, hiszen a pedagógusok tömegét kell felkészíteni annak metodikájára. Tervezzük, hogy 1996 februárjában a fővárosi és megyei pedagógiai intézetekkel közösen tanfolyamokat rendezünk.

Elgondolásaink között szerepel, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékeivel közösen, médiapedagógia szak indítása, előbb kísérletképpen másoddiplomás levelező tagozaton, egri székhellyel. A szakalapítással összefüggő program kidolgozását, majd a szervezőmunkát és a feltételek biztosítását az intézet vállalja a nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével. (Az USA-ban már New Mexikó államban bevezették a televíziós ismeretek oktatását, és további 15 államban folynak e tárgy bevezetésének előkészületei!)

Szeretnénk elérni, hogy intézetünk hozzájáruljon a médiumok tudatosabb felhasználásához, hogy a televízió, a video és a számítógép tömegekre gyakorolt hatása pozitív irányban változzon, hogy a legmodernebb eszközök is képesek legyenek az ember szolgálatába szegődni, hogy képesek legyünk a technikát – amit mi hoztunk létre – uralni, hogy a civilizáció termékei az áldást hozzák ránk, és ne átkot jelentsenek.

Miért ajánlom az Egészségtan című munkafüzetet?

Amikor az 1994/95. tanév elején végiglapoztam az *Egészségtan* munkafüzetet (Vighné Arany Ágnes: *Egészségtan az általános iskola 1. osztálya számára*; Református Kollégium Debrecen, 1994), több okból is a feldolgozása mellett döntöttem.

- A szerző a füzet összeállításakor figyelembe vette a NAT korai célkitűzéseit és követelményrendszerét.
- Fókuszba állította az egészségre nevelést, a környezetkultúra fontosságának megértését, az erkölcsi nevelés szükségességét, hatékonyabbá tételét.
- A munkafüzet számos olyan ismeretet nyújt, amelyek révén a kisgyermek is megérti, hogy testi és lelki egészségét milyen tényezők alakíthatják, befolyásolják.
- Egyes témák az olvasásórán szerzett és a napköziben gyakorolt ismeretek kibővítéséhez, elmélyítéséhez, sokoldalú megismeréséhez járulnak hozzá.
- Hézagpótló munkafüzet, mert a nagyon igényes és szép kivitelezésű 1. osztályos olvasókönyvek (*Az én ábécém*, *Első olvasókönyvem*) kevésbé érintett témáit – pl.: a testi egészség megóvása – kibővíti, az óvodai egészségnevelésre épít.

Az a tanító, napközis nevelő, aki áttanulmányozta *Az én ábécém* és az *Első olvasókönyvem* című 1. osztályos tankönyveket, megállapíthatta, hogy nagyszerű tanítók, tanárok állították össze mindkettőt. Olyan témakörök szerepelnek bennük – Évszakok, Család, Mesevilág, Állatok –, amelyek a kisgyermekhez közel állnak, amelyek leginkább foglalkoztatják őket. Kimaradt azonban az olvasókönyvekből az egészségre nevelés, az egészség megőrzésének fontossága (*Az én ábécém*ben csak a fogápolásról olvasnak a tanulók), ami pedig az iskolai életnek, a tanulásnak is alapfeltétele.

Természetes, hogy a délelőtti és délutáni iskolai tevékenységek mozzanatait átszővi az egészséges életmód szokásainak kialakítása – pl.: a napirend, az étkezés, a pihenés, a tanulás és a játék megfelelő arányainak megteremtése –, s ezek gyakorlás révén (részben) tudatosulnak is a tanulóknál. Az *Egészségtan* munkafüzet feladatainak megoldása, megbeszélése azonban olyan széles körű ismereteket nyújt a tanulók számára, amelyekről az iskolai tanórákon és a napközis foglalkozásokon nem biztos, hogy szólnánk. (Különleges példákat említ: a színek és évszakok viszonya, a veszélyes hulladékok – pl. az elemek – sorsa stb.)

A munkafüzet 4 témakört ölel fel: Egészségmegőrzés; Az én családom; Önmagamról; Hurrá, itt a nyár! (Az utolsó fejezet csak hasznos tanácsokat ad a nyári szünidőre.)

Az egyes fejezetekben a szerző egyszerű, életközeli példákkal, könnyen érzékelhető hasonlatokkal, képsorokkal, rajzokkal világítja meg a lényeges mondanivalót.

Pl.: az egészséges és a beteg ember olyan, mint a formás, ill. a férges alma, a túltáplált gyermek kövér stb.

Felkészíti a tanulót arra, hogy önállóan, a saját belátása alapján döntsön arról, hogyan, miként kell vigyáznia egészségére, s kell elkerülnie olyan helyzeteket, amelyek betegséget okoznának, testi épségét veszélyeztetnék. Pl.: az időjárásnak megfelelő öltözködés, gyümölcs-mosás.

Megismerteti a tanulókat az orvos munkájával, munkaeszközeivel, amelyek a betegség felfedezését, a gyógyítást szolgálják.

Felkészíti őket arra, hogy a védőoltással a szervezetüket teszik ellenállóbbá a betegségekkel szemben, ezért a saját érdekükben megfelelő magatartást kell tanúsítaniuk ilyenkor.

Rámutat arra, hogy a rendszeres és helyes tisztálkodás (fogmosás is), étkezés (a rágás fontossága, a fogyasztandó élelmiszerek kiválasztása) az alapfeltétele annak, hogy kellemes legyen a közérzetük.

Számtalan gyakorlati példával önállóságra, állásfoglalásra, *vélemény-nyilvánításra* készíti a tanulókat.

Én az *Egészségmegőrzés* c. fejezethez kapcsolom az *Önmagamról* c. témakört. A tanulók testük, érzékszerveik, belső szerveik megismerése után jobban megértik, miért fontos ezek védelme, hogyan vigyázhatnak önmagukra.

Az *én családom* c. témakör egyszerűen kapcsolódik az 1. osztályos olvasókönyv Család c. fejezetének olvasmányaihoz. Jeles költőink versei, íróink történetei hozzák közel a tanulóhoz a kisgyermekkor; a szülők, nagyszülők és testvérek szeretetét, a család összetartozására (ebben az édesanya elsődleges szerepére), a családtagok munkájának megbecsülésére, a családi hagyományok – pl.: születés- és névnapok – ápolására nevelnek. Sok feladat hívja fel a figyelmet a családi munkamegosztásra, a családon belüli segítségnyújtásra, összefogásra, a családban hagyományos szeretetteljes légkör kialakítására és ebben a gyermekek tevőleges részvételére.

A szűkebb család mellett egyéb társaskapcsolatok – a rokonság, a szomszédok, a barátok – kiépítésére és a helyes viselkedési formák, normák megbeszélésére is sor került.

A kisgyermek életében igen jelentős a különböző szempontok alapján választott és állandóan változó baráti kör. Ezért is érdekes a *Dönteni nem is olyan könnyű* c. fejezet, amely a barátokhoz, iskolatársakhoz fűződő kapcsolatokat elemezni, boncolgatja, tudatos és nem érzelmi állásfoglalásra készíti a tanulókat.

Néhány fejezet után az úgynevezett *Gondolatébresztő* ajánl – a témához – kiegészítő anyagként mesét vagy történetet, amely önálló kutatómunkára ösztönzi a tanulót, s az új ismeretek elmélyítését szolgálja.

Összefoglalva a következő megállapításokat mondhatom az *Egészségtan* munkafüzetről:

- Nagyszerű képanyag, számtalan feladatsor segíti a tanulók fontos ismeretszerzését és ennek gyakorlását.
- Pozitív és negatív példákat mutat be minden fejezetben, így állásfoglalásra készíti a tanulókat az adott témában.
- A legfontosabb információkat – a bevézés érdekében – fekete betűkkel emeli ki.
- A kiiktatott környezetismeret helyett sokkal hasznosabb és fontosabb ismeretanyagot kínál.
- Játékos keretben, a feladatok során alapvető udvariassági szabályok betartására és gyakorlására hívja fel a figyelmet.
- Az első három témakört foglalkozásokra lebontva dolgozta fel a szerző, így lehetőség nyílt arra, hogy a nevelő egy-egy részt kiemeljen, illetve a feldolgozás sorrendjén változtasson.
- A *Lelei egészségtan* füzeteinél tágabb ismeretkört ölel fel, tisztázza a gyermek viszonyát önmagával, társadalmi és természeti környezetével.

A nemzeti hagyományt őrző kámiak

Kám község Vas megyében, a Rába egyik jobb parti mellékveze, a festői Herpenyő-patak mellett fekszik. Az immár legendásnak tűnő magyar vasútépítkezések időszakában határán keresztül tervezték vezetni a *Rum-túrjei* vasutat. (Mára már a Szombathely-Rum egykori szárnyvonalnak még a talpfaít is felszedték...)

A hagyomány szerint a falu neve a török időkig Gyeliszentegyház volt, amely a mai hasonló nevű dűlő helyén feküdt, de a törökök feldúlták. Lakosai a jelenlegi falu helyén levő nádasba menekültek, s az itt élő Kám nevű emberről nevezték el a falut. „*Ha bemegyek Kámba, sár megy a csizmámba...*” kezdetű régi dal nyomán is nem véletlen az egykori falucsúfoló: sáros kámiak, mert bizony sáros volt a falujuk. A leírásunkban szereplő kámi *Virághegy* azonban a sok virágról kapta hajdanán a nevét!

Talán nem véletlen, hogy Kám község határában található manapság a messzi földön híres *Jeli Arborétum*, az Ambrózy-kert, hol tavaszonként a rhododendronok, a jázminok, azaleák színes illatcsodái csalogatják a látogatókat.

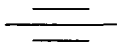
Alig emberöltőnyivel ezelőtt (még sokan élünk, akik láthattuk) a faluban, díszparkkal körülvéve állt dr. Bezerédj Istvánnak, Vas vármegye egykori főjegyzőjének (amikor Reiszig Ede, korábbi belügyi és kereskedelemügyi államtitkár volt a vármegye főispánja), csinos, kényelmes úrilaka, kastélya, amelyet még a Bajáky-család építtetett. Ezekről örökölték a Szegedyek és részben Kisfaludy Sándorné, született Szegedy Róza, akinek dr. Bezerédj Istvánnak a nagynyja, Bezerédj Györgyné a nővére volt. Kisfaludy Sándor hosszabb ideig lakott itt. 1800-ban, amikor házasságot kötöttek, kámi birtokukra költöztek. Itt éltek 1805-ig. Irodalomtörténeti nevezetesség, hogy ebben az időszakban fogannak *A boldog szerelem* dalai, a boldogság harmóniáját, a hazai föld költői megörökítését példázó versei.

Kám irodalomtörténeti vonatkozású emlékei közt az említetteken kívül feldolgozásra szorul még a *Rába-parti elégia* nemes veretű kötet szerzőjének, Káldi Jánosnak (1922–1991) Kámhoz fűződő lírai munkássága: alkotásai tükrében. Nincs még megjelölve emléktáblával Káldi János kámi szülőháza, miként – a Bezerédj-kastély lebontásával – megnehezedett a Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza emlékek helytörténeti jelentőségeinek bemutatása, őrzése is.

Ami késik, nem múlik! Azért bízhatunk a Kisfaludy és a Káldi János emlékek szakavatott felkutatásában és kámi értékméntésében, mert a közelmúltban és napjainkban éppen a kámiak jelkeskednek a régi magyar nemzeti hagyományok méltó megőrzésében.

Ehhez tudnunk kell, hogy Vas megyében évszázadok óta a települések határának szerves kiegészítői, díszjei voltak az útszéli keresztje. Egy régi, folyamatosan meglévő, századok óta megmaradt remekművű kereszt Kám község határában is található. A kámi kereszt létesítése és rendszeres megújítása a kámi *Csizmazia-család* nevéhez fűződik. A tradíció apáról fiúra száll. A jelenlegi keresztmegújító Kámban az 1921-ben született Csizmazia László. Az ő dédapja kezdeményezte az eredeti, a legrégibb *virághegyi keresztet* oda, ahol most is áll, a saját földjére a hegyközség hozzájárulásával, valamikor az 1800-as évek közepén. A megújult feszület az eredetinek a díszjei és felírásai szerint szolgálja az emberek örömét. A kereszt megáldására 1991-ben került sor. Megint imahellyé is vált. A kámi Csizmazia családi hagyomány egy fontos egyházi emlék fennmaradását szolgálja. A szépen rekonstruált kereszt ihlette a faluban élő Bodor Miklós festőművészt, amikor a corпуст festményen is megörökítette. A képet a falunak ajándékozta. A

művészi alkotás méltó helyre került: a kámi temetőkápolna felújított épületébe, az oltár fölé. A remekbe faragott, csodálatos dűlőúti fakereszt – s most már a róla készült képzőművészeti alkotás is – a múlt, jelen és jövő hármasságában a mai emberek hitéről, összetartozásáról, élni akarásáról beszél. Ezt a nemzeti hagyományokat ápoló szellemet és lokálpatriotizmust kell átvennie iskoláinknak is szerte az országban.

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

II. János Pál: Átlépni a remény küszöbén

Közeledik a 2000. év. A huszonegyedik századba bolygónk úgy lép át, hogy nem talált megoldást a több mint egymilliárd nyomorban élő ember és legalább 120 millió munkanélküli problémájára, sőt még a remény lehetőségét sem képes felcsillantani számukra. Tudjuk, hogy hazánkban is gondok vannak: a gazdasági életben, az oktatásügy terén stb.

Sokan hiszik, hogy a legnagyobb érték a pénz és a gazdagság. Az előző évtizedekben sokan a hatalom birtoklását tartották a legfontosabbnak. A boldogságot, az örömet, az egészséget azonban mindezek nem adják meg. Egyre többen teszik fel a kérdést: mi ennek az egész világnak, életnek a célja, értelme, egyáltalán van-e reményre lehetősége az emberiségnek, a magyarságnak. Mi történhet még 2000-ig és utána? – teszik fel a kérdést félelemmel eltelve egyre többen, pedig már nem kellene félnünk, hiszen demokráciában élünk, melyről Bibó István azt mondta, demokrácia az, amelyben nem félünk.

A világ problémáin elmélkedett mindig II. János Pál pápa, akinek gondolatai tanulságosak hívők és ateisták számára egyaránt. „Ne féljete!” – kiáltotta a római Szent Péter téren összegyűlt hatalmas tömegnek 1978. október 22-én a frissen megválasztott pápa, II. János Pál. „Ne féljete!” – mert van remény az üdvözlésre, csak át kell lépnünk a remény küszöbét! „Krisztus vikáriusa” azon munkálkodik, s ezt cselekedeteivel bizonyította is, hogy a „jó hír” mindenkihez eljusszon.

A lengyel származású pápa, akit a „botrányok pápájának” neveznek, most sajátos interjúkötetet fejt ki nézeteit úgy, hogy személyes hangon szól az emberekhez, támogatja az ökumené fontosságát, hiszen együtt élünk a földön, ahol annyi nehézséggel kell megküzdenünk. Könyve, amelyet a római Il Messagero c. napilap a század szenzációjának nevezett, joggal tarthat számot nagy érdeklődésre, mert fogódzót nyújt a hívőknek és nemhívőknek egyaránt. Segít abban, hogy eligazodjunk mai bonyolult világunkban, buzdít, hogy ne veszítsük el a hitet és a reményt, hogy ne féljünk.

A kérdéseket a pápának Vittorio Messori tette fel. A szöveg olasz nyelvű változatát a pápa ellenőrizte és jóváhagyta. (Messori eredeti terve az volt, hogy „Tizenöt év a pápai székből” címmel televíziós műsor mutassa be a római katolikus egyház fejét. Ez azonban különböző okok miatt nem jött létre. A pápaság történetében is példátlan lett volna ez az esemény. A Szentatya azonban válaszolt az előre elküldött kérdésekre. Könyv alakban. Ez számukra fontosabb, hiszen így a pápa alaposan átgondolhatta válaszait.)

A pápa és Vittorio Messori között őszinte kapcsolat alakult ki. A kérdéseket feltevő szerint az egyházfő örült a „provokáló” kérdéseknek is, nem szolgálai hízelgést várt el. Valóban: a pápa válaszai életszerűek, világosak és spontán módon őszinték. Már az első kérdésre adott válasz

egyik része felkeltheti mindenki figyelmét: „Ne félj az emberektől! Az ember mindig ugyanaz. Az általa alkotott rendszerek mindig tökéletlenek, s annál tökéletlenebbek, minél biztosabb valaki magában.” Az 58. oldalon a pápa fogalmazza meg az átlagember kérdéseit, hogy aztán válaszoljon rá: „Mi értelme a szenvedésnek, a halálnak, mert ezekkel minden haladás ellenére számolni kell; mit érnek az oly drága áron szerzett győzelmek? Mit nyújthat az ember a társadalomnak, és mit várhat el tőle?” A 100. oldalon a pápa a társadalmi rossznak a kényszerítést, az igazságtalanságot és a kizsákmányolást nevezi meg.

A fiatalokkal kapcsolatban az egyházfő megállapította:

„A mai fiatalok egész más körülmények között nőttek fel: nem hordozzák magukban a II. világháború szörnyű emlékeit. Közülük sokan nem ismerték a kommunizmus, a totalitárius rendszer elleni harcot sem. Szabadságban élnek, melyet más harcolt ki nekik, s elfogadják a fogyasztói társadalmat.” A pápa a fiatalság lényegéről így ír: „Az ember minden életszakaszban igyekszik megállni a lábán, vágyik a szeretetre, de fiatal korában ez még fontosabb. ... Ha nagy tekintélynek örvendő emberhez fordulnak, azt azért teszik, mert benne emberi melegséget fedeznek fel, s látják, hogy képes velük együtt haladni az úton... látjuk tehát, hogy a fiatalság lényegi problémája személyes jellegű... Egyben pedig a közösségi emberré válás időszaka... tudják, hogy az életüknek akkor van értelme, ha ajándékká válik a felebarát számára... A fiatalokban a jónak és a kreativitásnak óriási lehetősége rejlik... mindig tudatosítom bennük, hogy amit én mondok nektek, az nem fontosabb annál, amit ti mondtok nekem... Szükségünk van a fiatalok lelkesedésére. Szükségünk van arra az életkedvre, ami a fiatalok sajátja.” A pápa optimistán néz a jövő elé: „...optimistán nézhetünk a jövő felé. Bízhatunk abban, „aki megkezdte bennetek a jót, Krisztus Jézus napjára be is fejezi” (Fil. 1,6).” A mai ember meg tud szabadulni félelmeitől saját magával, a világgal, a többi emberrel, a földi erővel, az elnyomó rendszerekkel szemben.

A könyv ismertetője minden pedagógusnak a figyelmébe ajánlja a könyvet.

Joseph Laux Kiadó. Kaposvári Nyomda Kft. 256 p.

*

A JUHÁSZ GYULA TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA MATEMATIKAI TANSZÉKE 1995. december 18-án *tudományos ülést* rendezett *Dr. Szendrei János* kandidátus, ny. tanszékvezető főiskolai tanár 70. születésnapja alkalmából. Az emlékezés gazdag programjának előadásait a hajdani munkatársak, kollégák és tanítványok tartották.

A jubileum alkalmából *szerkesztőségünk* is szívből gratulál, hisz *Szendrei Jánost* régóta ott találjuk *lapunk lelkes munkatársai között*, s mindannyiunk örömeire *Szendrei Tanár Úr tölti be már hosszú ideje szerkesztő bizottságunk elnöki tisztét is.*

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága

Felelős kiadó: Dr. Siposné dr. Kedves Éva

Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.

Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62/310-051

Évente 5 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetési díja: 300 Ft.

A címlapot tervezte: Fischer Ernő

Megjelent: 4000 példányban.

CORRECT Kft. Szeged

Felelős vezető: Duba Tamás ügyvezető

ISSN: 1219-06-08.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KÖNYVTÁRÁNAK EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Óraleírások és elemzések, 1967.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Németh István)
2. A pedagógusképző az „Olvasó népért”, 1969.
(Előszó: Fischer Ernő – Szerkesztő: Németh István)
3. Hazaszeretetre való nevelés, 1970.
(Előszó: Drien Károly – Szerkesztő: Németh István)
4. Petőfi az iskolában, 1972.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Hegedűs András, Miklósvári Sándor)
5. A korszerű matematikatanítás néhány témaköre az általános iskolában, 1974.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
6. Kunstár Jánosné: Feladatgyűjtemény az általános iskolai ideiglenes matematika tantervhez, 1977.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
7. Az osztályközösség megismerése, 1981.
(Előszó: Gácsér József – Szerkesztő: Gácsér József)
8. Az orosz nyelv tanítása az általános iskola 4. osztályában, 1982.
(Előszó: Hanga Mária – Szerkesztő: Fülöp Károly, Lengyel Zsolt)
9. Gácsér József: Demokratizmus és általános iskola, 1985.
(Előszó: Dobcsányi Ferenc – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
10. Mágoriné Huhn Ágnes – Puskás Albert: Számítógép az általános iskolában, 1986.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
11. R. Molnár Emma – Vass László: Stilisztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához, 1989.
(Előszó: R. Molnár Emma – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)

*

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala tájékoztatásul közli, hogy könyvsorozatunk 9., 10. és 11. kötete még kapható. A 9. kötet ára 40, a 10. kötet ára 60, a 11. kötet ára pedig 90 Ft. Viszont egy-egy kötet 5 példányos megrendelése esetén 25%-os, 10 példányos megrendelés esetén pedig 50%-os árkedvezményt biztosítunk mindaddig, amíg a készlet tart.

A megrendeléseket postai levelezőlapon a következő címre kérnénk: *Módszertani Közlemények Kiadóhivatala, 6725 Szeged, Hattyas sor 10.*